

**DEN EUROPEISKE PAKT OM
REGIONS- ELLER MINORITETSSPRÅK**

SJETTE PERIODISKE RAPPORT

NORGE

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2014

Innhold

Del I.....	2
Forord.....	2
Brukere av regions- eller minoritetsspråk.....	4
Politikk, lovgivning og praksis – endringer.....	5
Ministerkomiteens anbefalinger – Tiltak for å følge opp anbefalingene.....	8
Del II.....	12
Språkpakten del II – Oversikt over tiltak iverksatt for å anvende artikkel 7 for statens anerkjente regions- eller minoritetsspråk.....	12
Artikkel 7 – Informasjon om hvert språk og tiltak for å iverksette Ekspertkomiteens anbefalinger.....	12
Del III.....	32
Språkpakten del III - Gjennomføring av forpliktelsene og tiltak for å følge opp Ekspertkomiteens anbefalinger.....	32
Artikkel 8 – Utdanning.....	32
Artikkel 9 - Rettsmyndigheter.....	34
Artikkel 10 - Forvaltningsmyndigheter og offentlige tjenester.....	35
Artikkel 11 – Media.....	39
Artikkel 12 – Kulturaktiviteter og kulturanlegg.....	41
Artikkel 13 – Det økonomiske og sosiale liv.....	42
Artikkel 14 – Grenseoverskridende kontakter.....	42

Del I

Forord

Europarådets ministerråd vedtok den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk (språkpakten) i 1992. Norge ratifiserte språkpakten i 1993, og den trådte i kraft i 1998. I henhold til språkpakten artikkel 15 skal statene rapportere hvert tredje år. Dette er Norges sjette periodiske rapport om gjennomføringen av språkpakten i Norge.

Samisk (nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk), kvensk, romanes og romani er anerkjent som regions- eller minoritetsspråk i Norge, og dermed sikret vern gjennom pakt. For å lette involveringen av berørte grupper ved utarbeidelse av Norges sjette periodiske rapport er utkast til rapport utarbeidet på norsk.

De nasjonale minoriteters organisasjoner, samiske organisasjoner og Sametinget ble informert om rapporteringen tidlig i prosessen. Organisasjonene og Sametinget ble samtidig orientert om muligheten til å sende ”skyggerapporter” til Europarådet.

Det er et grunnleggende prinsipp i rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter å inkludere berørte grupper i arbeidet med saker som berører dem. Det har derfor vært naturlig å inkludere organisasjoner med basis i en nasjonal minoritet ved utarbeidelse av rapporten. De aktuelle organisasjonene har fått mulighet til å komme med muntlige innspill, i tillegg til skriftlige. (Oversikt over nasjonale minoriteters organisasjoner og samiske organisasjoner som har blitt informert om prosessen og som ble invitert på det muntlige høringsmøtet, fremgår av vedlegg 7.)

Departementet fikk i forbindelse med høringen en rekke innspill fra ulike organisasjoner og instanser. En del av innspillene er innarbeidet i rapporten. Høringsinstansene har også tatt opp en rekke spørsmål som ikke direkte berører tiltak som er blitt iverksatt for å gjennomføre språkpakten. Departementet vil forholde seg til disse innspillene i andre sammenhenger.

I Norge har Kulturdepartementet et overordnet ansvar for en helhetlig språkpolitikk og dermed også et overordnet ansvar for urfolks- og minoritetsspråk. Forvaltningsansvaret for språkpakten er imidlertid organisert som en del av det same- og minoritetspolitiske ansvarsområdet. I forbindelse med regjeringsskiftet høsten 2013 ble dette ansvaret fra 1. januar 2014 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det er dermed sistnevnte departement som nå har hovedansvaret for gjennomføringen av språkpakten. De organisatoriske endringene innebærer ingen realitetsendring for saksfeltet eller gjennomføringen av språkpakten i Norge. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet den sjette periodiske rapporten i samarbeid med andre berørte departementer. Norges sjette periodiske rapport på språkpakten foreligger på norsk og engelsk. Norges femte periodiske rapport, evalueringsrapporten fra Europarådets ekspertkomité og anbefalingene fra Europarådets ministerkomité er oversatt til norsk. Dokumenter i forbindelse med Norges rapporteringer i 2005, 2008 og 2011 foreligger på norsk og engelsk. Alle dokumenter knyttet til Norges periodiske rapporteringer på språkpakten ligger på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/tema/nasjonale_minoriteter/midtspalte/minoritetsspråkpkta.html?id=86936

I denne rapporten er det lagt opp til at informasjon gitt til Europarådet ved de foregående rapporteringene i minst mulig grad skal gjentas.

For ytterligere informasjon om arbeidet med oppfølging og rapportering på språkpakten, vennligst ta kontakt med:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Same- og minoritetspolitisk avdeling
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO
Tel.: (+ 47) 22 24 71 75
E-post: postmottak@kmd.dep.no

Brukere av regions- eller minoritetsspråk

Europarådet ber om oppdatert informasjon om antallet brukere av regions- eller minoritetsspråk, geografisk fordeling av brukerne og for øvrig informasjon om den generelle demografiske situasjonen.

Det føres i dag ingen registre i Norge basert på etnisk tilhørighet (med unntak for Sametingets valgmannstall). Mange innenfor de nasjonale minoritetene er selv, av historiske grunner, meget skeptiske til registreringer basert på etnisk tilhørighet. Enkelte høringsinstanser har påpekt i høringen av rapporten at de ønsker kartlegging av språksituasjonen for minoritetsspråkene. Myndighetenes vurdering er at en slik kartlegging vil være svært utfordrende metodisk og sannsynligheten for å få pålitelige data er liten. Vi viser for øvrig til omtale i Norges femte rapport, under *Brukere av regions- eller minoritetsspråk*.

I inneværende skoleår får 822 elever i grunnskolen opplæring på samisk, mens 916 elever får opplæring i samisk som førstespråk og 1210 elever samisk som andrespråk. I videregående opplæring får 243 elever opplæring i samisk som førstespråk, og 209 elever får opplæring i samisk som andrespråk. 594 elever får opplæring i finsk som andrespråk i grunnskolen. (Kilde: Grunnskolens informasjonssystem/GSI).

På oppdrag fra Sametinget utarbeidet Nordlandsforskning i 2012 en undersøkelse om bruk av samiske språk. Undersøkelsen ble finansiert av daværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement, Kunnskapsdepartementet og Sametinget. I språkundersøkelsen kommer det fram at 2 av 5 nordsamer mener de kan språket sitt "veldig godt". Dette gjelder særlig de eldre og de yngre aldersgruppene. Når det gjelder lulesamisk og sørsamisk, viser undersøkelsen at flere unge forstår disse språkene bedre enn hva som er tilfellet for foreldregenerasjonen. Undersøkelsen viser videre at innsats fra ildsjeler og organisasjoner synes å ha hatt en svært stor betydning for arbeidet med samiske språk og språklig revitalisering. Dette gjelder spesielt i områder utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Den offentlige innsatsen for samiske språk i ulike kommuner varierer mye, også innenfor forvaltningsområdet. I undersøkelsen kommer det også frem at språkarbeidet har hatt best utviklingsmuligheter der kommunene og et relativt samlet samisk miljø har samarbeidet om et felles mål. Ifølge undersøkelsen er skolen i dag en av de viktigste arenaene for bruk av samiske språk. En tredjedel av foreldrene oppgir imidlertid at barna ikke får den opplæring de har krav på blant annet på grunn av manglende tilbud på skolen.

På oppdrag fra daværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement utarbeidet NORUT Alta-Áltá i 2012 rapporten *Kartlegging av samisk perspektiv i kommunesektoren*. Ifølge rapporten har et utvalg kommuner blant annet skissert følgende utfordringer: kostnader knyttet til å være tospråklig kommune, mangel på personell med samisk språk og kulturkompetanse, uklarhet angående finansieringsansvar, negative holdninger og liten kunnskap, og mangel på rutiner som ivaretar samiske hensyn. Rapporten viser at det er store forskjeller blant språkforvaltningskommuner. I kommuner hvor lokalpolitikere har en positiv tilnærming til samiske språk, har gjerne en mer offensiv og praktisk tilnærming. Samarbeid mellom kommunens politiske og administrative apparat på den ene siden, og samiske interesser på den andre siden synes å være en nøkkelfaktor i alle kommuner. Rapporten viser videre til at det i flere kommuner er skolen det eneste stedet hvor samisk snakkes. Barnehage og skole er derfor svært viktig i samisk språkrøktsammenheng.

Med økonomisk støtte fra Kulturdepartementet har Kvenlandsforbundet gjennomført et prosjekt med lese- og skriveopplæring, samt nettverksbygging mellom kvener/norskfinner. I prosjektet har man fått fram opplysninger som tyder på at det de siste 20-30 år har vært en vesentlig reduksjon av antallet språkbrukere som behersker kvensk/finsk på et nivå som gjør dem i stand til å delta i en vanlig samtale. En samlet rapport ble lagt frem våren 2014. Kulturdepartementet vil nå vurdere funnene i rapporten nærmere.

Politikk, lovgivning og praksis – endringer

I forbindelse med Norges sjette rapportering ber Europarådet norske myndigheter redegjøre for endringer i den generelle politikken, lovgivningen eller praksis for regions- eller minoritetsspråk. Europarådet ber norske myndigheter peke på utvikling som er ventet i den neste overvåkningsperioden, slik som endringer i politikk eller budsjett, "policy plans" eller andre faktorer som kan ha direkte eller indirekte effekt på situasjonen for regions- eller minoritetsspråk i Norge.

Språkrådet – Utvidet arbeids- og ansvarsområde

Rammene for en helhetlig språkpolitikk i Norge ble drøftet i Stortinget i 2009 på grunnlag av St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*, jf. nærmere omtale i Norges femte periodiske rapport. I samsvar med det som ble varslet i meldingen, har Språkrådet fått et utvidet arbeids- og ansvarsområde, herunder et ansvar også for andre språk enn norsk. Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål.

Språkrådets utvidede arbeids- og ansvarsområde omfatter de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes, dessuten i prinsippet også alle nyere innvandrerspråk i Norge. En hovedoppgave for Språkrådet er å bidra til å øke bruken av de nasjonale minoritetsspråkene og styrke deres status.

Språkrådets arbeid har i første omgang vært konsentrert om kvensk, slik det er forutsatt i oppdragsbrev fra Kulturdepartementet. Det er videre forutsatt at Språkrådet skal holde kontakt med Kvensk institutt for å få oppdatert informasjon om gjennomført standardiseringsarbeid og for å drøfte framtidig ansvarsdeling og mulig samarbeid. Kvensk institutt er nærmere omtalt senere i rapporten, jf. omtale om Ministerkomiteens andre anbefaling og punkt 13. Det er understreket at Språkrådets arbeid på feltet skal bygge på et mest mulig informert grunnlag og på dokumentert kunnskap.

I 2013 ansatte Språkrådet en egen rådgiver for minoritetsspråklige spørsmål og er nå godt i gang med å bygge opp en rådgivningstjeneste på feltet og utforme en arbeidsplan med prioriterte oppgaver. Det er etablert kontakt og dialog med flere samarbeidspartnere, og det arbeides med å få i stand økt samarbeid og dialog med minoritetsspråklige organisasjoner og institusjoner. Det er en forutsetning at Språkrådets arbeid på minoritetsspråkfeltet skjer i tett kontakt med de ulike språkenes brukerorganisasjoner.

Sametinget har et lovfestet ansvar for å arbeide for vern og utvikling av samiske språk i Norge. Samtidig kan Språkrådet være en samarbeidspartner for Sametinget og andre aktører i arbeidet for samiske språk. Det har vært et begynnende samarbeid mellom Språkrådet og Sametinget gjennom flere møter i 2012 og 2013.

Språkåret 2013

Året 2013 var nasjonalt språkår i Norge, organisert som et eget prosjekt i regi av Nynorsk kultursentrum. Gjennom utviklingstilskudd og grunnfinansiering har Kulturdepartementet i årene 2010-2013 gitt et samlet tilskudd direkte til Språkåret på nærmere 7,8 millioner kroner. I tillegg er Nynorsk kultursentrums ordinære budsjett styrket. Målet med Språkåret var å skape en inkluderende og samlende markering av det språklige mangfoldet i Norge og dermed sterkere aksept for verdien av slikt mangfold.

En rekke aktører deltok med egne tiltak året igjennom. I oktober 2013 ble det i samarbeid med Språkrådet arrangert en egen minoritetsspråkdag for å legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom de nasjonale minoritetene. Flere organisasjoner med tilknytning til både kvensk og romani var representert. Behovet for et slikt forum ble stadfestet, og arbeidet vil bli videreført av Språkrådet, slik at dette blir en årlig begivenhet. Språkrådet markerte ellers året ved å arrangere, initiere og samarbeide om en rekke konferanser, seminarer, foredrag og utstillinger over hele landet og ved å formidle informasjonsmaterieell av ulikt slag.

I anledning Språkåret 2013 iverksatte Sametinget språkkampanjen ”Snakk samisk te mæ”, en motiverende holdningskampanje særlig rettet mot samisk ungdom. Formålet med kampanjen var å øke bruken av samisk, på flere og nye arenaer, motivere til opplæring i samisk og synliggjøre samiske språk. Sosiale medier brukes aktivt i kampanjen, og 24 ungdommer er engasjert som språkambassadører. Kampanjen fortsetter i 2014.

I regi av Senter for samisk i opplæringen ble det satt i gang en månedlig skrivekonkurranse med formål å fremme lesing og skriving på samisk blant samisk ungdom. I Øst-Finnmark ble det for første gang arrangert en samisk litteraturfestival, et samarbeid mellom Isak Saaba Senteret i Nesseby kommune, Nesseby bibliotek, Bokbussen i Tana og Nesseby og Varanger Samiske Museum. Formålet var å øke oppmerksomheten rundt samisk litteratur.

Kvenske språkmiljøer har aktivt utnyttet Språkåret til å utvikle flere prosjekter, og mange av disse har mottatt prosjektmidler fra Språkåret. Halti kvenkultursenter IKS produserte forestillingen *Muisto ja toivo* (Minne og håp), med prosjektstøtte fra Språkåret 2013. Formålet var å fortelle historien om utviklingen av det kvenske språket gjennom fortelling, sang og musikk. Aktørene var lokale barn og unge i Nord-Troms, Kvensk sanggruppe, *ihana!* og musikerne Jan Johansson og Evgeny Kabeshov.

I løpet av utviklingsprosjektet for Språkåret var det ikke opprettet kontakt inn mot henholdsvis romani- og romanes-miljøene. Sekretariatet startet derfor en kartlegging på vårparten 2013 og fikk etter hvert etablert kontakt med Romanifolkets Riksforbund, Taternes Landsforening, Landsorganisasjonen for romanifolket og Romanifolkets Kystkultur.

Handlingsplan for samiske språk

Handlingsplan for samiske språk ble lagt frem våren 2009 og har virketid på fem år. Målet med handlingsplanen er å legge grunnlag for en sterkere innsats for de samiske språkene – nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk – på ulike samfunnsområder. Innsatsen gjelder opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting og synliggjøring av samiske språk i offentlig sammenheng.

Det ble lagt fram en statusrapport om handlingsplanen i 2011 og 2013. Rapporten fra 2013 var en felles rapport fra regjeringen og Sametinget. Handlingsplanperioden varer ut 2014. Regjeringen og Sametinget vil i fellesskap utarbeide en sluttrapport om handlingsplanen.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) bygger opp kompetanse for å arbeide mot diskriminering basert på etnisk opprinnelse og livssyn. Dette er et nytt område for Bufdir i 2014, og inkluderer kunnskap om innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter. I tråd med at Bufdir har fått utvidet sitt ansvarsområde, vil regions- og minoritetsspråk være mer på agendaen fremover.

Samiske barns språk og kultur i barnevernet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har arbeidet for å styrke tilsynet med at samiske barns språk og kultur ivaretas i barnevernet. Med virkning fra 1. mai 2012 har Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet gjort endringer i forskrift 18. desember 2003 nr. 1659 om fosterhjem (fosterhjemsforskriften) og i forskrift 11. desember 2003 nr. 1564 om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling (tilsynsforskriften). Formålet er å tydeliggjøre at det skal føres tilsyn med at samiske barns rett til å få ivarettatt sitt språk og sin kultur følges opp i fosterhjem og barneverninstitusjoner.

Barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker
18. februar 2013 vedtok Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet en ny forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Av forskriften fremgår det at barnet skal få tilbud om en talsperson med samisk språk og kulturforståelse ved oppnevning av talsperson for samiske barn innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I andre områder skal det tilstrebes at samiske barn får et slikt tilbud. Dette er også fremhevet i retningslinjer til forskriften. Det fremgår videre i retningslinjene at samiske barns ønske om samisk talsperson skal tillegges stor vekt.

Offentlig utvalg skal utrede bruk av tolk

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har høsten 2013 oppnevnt et utvalg som skal fremme forslag til samordnet, kvalitetssikret og effektiv organisering av tolking i offentlig sektor, herunder tolkning til og fra samiske språk.

Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har forskningsstiftelsen Fafo igangsatt en evaluering av Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo. For mer informasjon om handlingsplanen, se Norges femte rapport, *Politikk, lovgivning og praksis – endringer*. Evalueringsrapporten forventes å være ferdig høsten 2014.

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Målsettinger knyttet til det samiske perspektivet i arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) blir som tidligere omtalt og presisert i tildelingsbrevet til Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Samisk oversettelsestjeneste

Det ble opprettet en samisk oversettelsestjeneste i Departementenes service- og sikkerhetsorganisasjon (DSS) i 2010. Tjenesten står for oversettelse av nyheter, pressemeldinger og temasider til regjeringen.no til de tre samiske språkene. Antall samiske oversettelser på regjeringen.no har hatt en positiv utvikling etter at tjenesten ble etablert. I

2009 var det rundt 50 oversettelser pr. år, i 2012 hadde antallet oversettelser økt til 400. Det var en nedgang i antallet i 2013. Oversettelsestjenesten er under evaluering. I evalueringen vil DSS også se på tiltak for å øke departementenes bruk av tjenesten.

Ministerkomiteens anbefalinger – Tiltak for å følge opp anbefalingene

Tiltak for å følge opp anbefalingene fra Ministerkomiteen:

1. Påse at sosial- og helseinstitusjoner i forvaltningsområdet for samisk språk tilbyr tjenester på nordsamisk, særlig med tanke på eldre mennesker.

Den treårige samiske delen av demensprogrammet er avsluttet, og det foreligger en rapport fra april 2013 (IS-2052 versjon 2). Et av de viktigste resultatene av delprogrammet er at personell i de deltakende kommunene er blitt bevisstgjort, spesielt om betydningen av kulturelle forhold for de aktivitetene og den omsorgen som tilbys. Det er innsamlet en god del dokumentasjon, og i 2013 har Senter for omsorgsforskning Nord fått to oppdrag:

1. Å lage et hefte med konsentrert kunnskap om åtte ulike fagtemaer innen pleie og omsorg som er identifisert som behov for samiske brukere (deriblant lindrende behandling)
2. Å lage et samisk temahefte for undervisningsformål overfor helse- og omsorgspersonell. Det siste i heftet vil omhandle følgende temaer:
 - Rettslig og historisk grunnlag for samepolitikken generelt og helse- og omsorgstjenester spesielt
 - Kulturkunnskap, lokalkunnskap, identitet og tilrettelagte tjenester
 - De lokale tjenestetilbudene, tiltak rettet mot grupper og enkeltindivider

Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern (SANKS) oversetter følgende dokumenter til nordsamisk:

- Rettighetsbrevene som sendes ut til pasientene
- Diverse utredningsverktøy
- Tegne- og samtalehefte for barn i aldersgruppen 4-10 år som er pårørende når nær familie er innlagt på sykehus
- Informasjonsmappe om alle enhetene til SANKS

SANKS har i 2013 også tilbudt Helse Finnmark opplæring i språk og kultur for sine ansatte.

Helse-Nord Regionalt helseforetak (RHF) har avsluttet et toårig tolkeprosjekt ved Hammerfest sykehus. Resultatene av dette er positive. Helse Nord har i 2014 fått i oppdrag å finansiere videreføring av samisk tolkeprosjekt.

Med hensyn til insentiver for å rekruttere helse- og omsorgspersonell til små kommuner er det gjort enkelte tiltak for å stimulere til søkere med samisk bakgrunn, for eksempel lønnskompensasjon for å snakke samisk.

Samisk høgskole (Sámi allaskuvla) har tidligere arrangert kurs for opplæring av helse- og omsorgspersonell i samisk språk og kulturforståelse. På grunn av manglende deltakelse eksisterer ikke tilbudet lenger. Mer generelt tilbyr universiteter og høyskoler, og andre

institusjoner som har ansvar for samisk språk og kultur, etter- og videreutdanningskurs for ulike sektorer. Arbeidsgivere kan bestille slike kurs ved behov.

2. Vedta en omfattende, strukturert politikk for kvensk, kombinert med en handlingsplan, i samarbeid med de kvensktalende.

Norske myndigheter har etablert ordninger og iverksatt tiltak på ulike områder for kvensk språk. Revitalisering av kvensk språk støttes av norske myndigheter blant annet gjennom driftsfinansieringen av Kvensk institutt (Kainun institutti). Kvensk institutt arbeider for å styrke bruken av kvensk språk og for å utvikle, dokumentere og formidle kunnskap og informasjon om kvensk språk og kultur. Driftstilskuddet fra Kulturdepartementet går også til arbeidet med normering og videre standardisering av kvensk.

Kvensk institutt har fått følgende driftstilskudd fra Kulturdepartementet i perioden 2011–2014:

2011	2012	2013	2014
4,823 millioner NOK	4,973 millioner NOK	5,137 millioner NOK	5,317 millioner NOK

Kulturdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet gir driftsstøtte til den kvenske avisen, Ruijan Kaiku, som kommer ut cirka en gang i måneden.

I 2011 gav Kulturdepartementet tilskudd til voksenopplæringskurs i kvensk i regi av Norske Kveners Forbund, og i 2013 fikk samme forbund tilskudd til å gjennomføre et leselystprosjekt blant kvenske barn basert på de første barnebøker som noensinne er publisert parallelt på kvensk og norsk.

Kulturrådet, som forvalter Norsk kulturfond, har gitt økonomisk støtte til en rekke prosjekter med tilknytning til kvensk språk og kultur, jf. nærmere oversikt i vedlegg 5 til denne rapporten.

Vi viser også til omtale av en egen rådgivnings- og informasjonstjeneste for minoritetsspråk i Språkrådet. Dette er en viktig del av den samlede innsatsen for arbeidet med å styrke det kvenske språkets status i Norge. Som det framgår av nærmere omtale under punktet om Språkrådet ovenfor, har arbeidet med kvensk vært et prioritert arbeidsområde etter at tjenesten kom i gang på nyåret 2013. For øvrig har mye av Kulturdepartementets økonomiske innsats vært konsentrert om Språkrådet 2013. Her har også tiltak for og informasjon om kvensk språk vært en viktig del, jf. nærmere omtale under *Politikk, lovgivning og praksis – endringer*.

Det ble over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett for 2014 bevilget 1 million kroner ekstra til styrking av kvensk språk og kultur. Denne bevilgningen kom i tillegg til den faste bevilgningen på tilskuddsposten for nasjonale minoriteter. Det blir gitt tilskuddsmidler også til Kvensk Institutt over denne posten (se vedlegg 6).

3. *Klargjøre statusen for de lule- og sørsamiske språkene, med hensyn til paktens del II og III.*

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har foretatt en gjennomgang av samelovens språkregler og har blant annet vurdert bestemmelsene opp mot Norges internasjonale forpliktelser. Et av spørsmålene som ble vurdert, var hvilke(t) språk som omfattes av språkpakten del III, mens lule- og sørsamisk omfattes av del II Etter en gjennomgang av kildene legger departementet til grunn at det per i dag bare er nordsamisk som omfattes av del III. Samtidig er det klart at en rekke av bestemmelsene som gjelder for nordsamisk, i praksis også blir gjennomført for sørsamisk og lulesamisk. Dersom det skulle bli aktuelt å forplikte seg etter del III for flere språk, vil det skje etter de prosedyrene språkpakten legger opp til, jf. artikkel 3 nr. 2.

4. *Videreføre innsatsen for å drive undervisning på/i lule- og sørsamisk, herunder utarbeidelse av undervisningsmateriell og utdanning av lærere.*

Utdanningsdirektoratet har fått oversatt en rekke veiledere og temahefter på barnehageområdet til sør- og lulesamisk. Det er utarbeidet veiledninger til læreplanene i samisk som førstespråk og samisk som andrespråk på alle de tre samiske språkene, publisert på <http://www.udir.no/Lareplaner/Finn-lareplan/Kunnskapsloftet-samisk/>.

Foreløpig er ikke veiledningsmaterialet revidert etter læreplanrevisjonen i 2013. I forbindelse med revisjonen er det utarbeidet eksempeloppgaver og eksamensveiledninger til skriftlig eksamen på ungdomstrinnet og videregående trinn 3 (Vg3). Det som gjelder samisk som førstespråk, finnes på sør-, lule-, og nordsamisk, mens informasjonen om samisk som andrespråk foreligger på bokmål. Tidligere gitte eksamensoppgaver i alle de samiske språkene er publisert på www.udir.no.

Det er gjort gode erfaringer med konferansene om sørsamisk i barnehage og skole, jf. punkt 100. Konferansene har stor oppslutning og bidrar til bygging av nettverk og erfaringsutveksling. Videre gis det viktige innspill til Sametinget og utdanningsmyndigheter om hvor de største utfordringene er, herunder behovet for å utvikle pedagogisk materiell/læremidler til sørsamisk. Utdanningsdirektoratet har blant annet iverksatt flere oversettelser på bakgrunn av behov innmeldt fra konferansene.

Kunnskapsdepartementet har mottatt utkast til en overordnet strategisk plan for samisk fjernundervisning fra Utdanningsdirektoratet. De sørsamiske miljøene har engasjert seg sterkt i forslagene i rapporten.

Fylkesmannen i Nordland satser på informasjon og veiledning overfor skoleeiere for å sikre at samiske elever som ønsker opplæring i sør- og lulesamisk, får retten innfridd. Informasjonen gis både gjennom konferanser, informasjonsmøter og gjennom oppslag på egne hjemmesider og i media.

Utdanningsdirektoratet informerer også skoleeiere, skoleledere og lærere om gjeldende forskning rundt tospråklighet, og at dette ikke utgjør noen ulempe for eleven. Direktoratet mener dette vil kunne bidra til at lærere og skoleledere ikke ser på samiskopplæring som en byrde for eleven eller samfunnet. Hvis direktoratet får opplysninger om at det er blitt stilt spørsmålstegn ved en elevs valg av samiskopplæring, av lærer eller skoleleder, eller at de har blitt nektet slik opplæring, har direktoratet umiddelbart sikret at eleven får opplæringen.

Inntrykket er at de aller fleste skoler nå har positive rutiner rundt dette, men det er samtidig viktig fortsatt å ha fokus på at samiske elever skal sikres sine rettigheter til samiskopplæring.

Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning har en varighet fra 2011 til 2014. Kunnskapsdepartementet har til sammen bevilget 4,4 millioner til oppfølging av strategien. Satsingen er videreført i 2014. Sør- og lulesamisk språk vil også være spesielt prioritert i strategiens siste virkeår.

Universitetet i Nordland tilbyr studier i lulesamisk på bachelorgrad-nivå. Ved Universitetet i Tromsø (UiT) er det nå en fast førstestilling i sørsamisk litteratur.

Høgskolen i Nord-Trøndelag tilbyr studier i sørsamisk nivå 1 og 2. Studieåret 2011/12 samarbeidet høgskolen med Universitetet i Tromsø (UiT) om bachelortilbudet i sørsamisk (sørsamisk nivå 3). UiT var faglig ansvarlig, men kurset ble holdt på høgskolen. Høgskolen tilbyr også kurs i sørsamisk begynneropplæring.

Aajege – samisk språk- og kompetansesenter på Røros tilbyr begynneropplæring i sørsamisk i samarbeid med Samisk høgskole. Senter for samisk språkteknologi ved UiT (Giellatekno) har samarbeidet med Aajege om å lage materiell for henholdsvis begynneropplæring og videregående opplæring (semesteremne) i sørsamisk. Giellatekno og Divvun-gruppa¹ har også laget et språkopplæringsprogram, en språklæringsapp og en elektronisk ordbok.

Senter for samisk i opplæringen har opprettet en egen avdeling på Elgå i det sørsamiske området. Avdelingen skal arbeide med å videreutvikle sørsamisk læremiddel- og terminologiarbeid.

Fylkesmannen i Nordland arrangerer årlig både en sørsamisk og en lulesamisk konferanse for barnehage- og skoleansatte, skoleeiere, utdanningsmyndigheter, utdanningsinstitusjoner mv. Målet med konferansene er å belyse særskilte utfordringer og muligheter innenfor sør- og lulesamisk opplæring fra barnehage til høgskole/universitet og å skape en konstruktiv dialog for hvordan sør- og lulesamisk opplæring kan styrkes og utvikles. Det er også igangsatt ulike nettverk for ansatte i barnehager og skoler.

Divvun-gruppa ved UiT har i samarbeid med Sametinget publisert en ordbok på lulesamisk.

5. *Styrke innsatsen for å utvikle positive holdninger til språkene romani og romanes.*

Dette har vært en del av formålet med Språkåret 2013, og vi viser til nærmere omtale under punktet om *Politikk, lovgivning og praksis – endringer* ovenfor. Etableringen av rådgivnings- og informasjonstjenesten for minoritetsspråk i Språkrådet vil også bety en vesentlig styrking av det holdningsskapende arbeidet for disse to minste av de tre nasjonale minoritetsspråkene i Norge, jf. nærmere omtale ovenfor, under punktet om Språkrådet.

¹ Divvun-gruppa er tilknyttet Senter for samisk språkteknologi ved Universitetet i Tromsø. Gruppa arbeider med grammatikkbasert språkteknologi for samisk og andre nordlige språk, for eksempel tekstprosesseringsprogram, språkopplæringsprogram, digitale ordbøker og syntetisk tale.

Del II

Språkpakten del II – Oversikt over tiltak iverksatt for å anvende artikkel 7 for statens anerkjente regions- eller minoritetsspråk

Europarådet ber i denne delen av rapporten om informasjon om tiltak som staten har iverksatt for å anvende artikkel 7 for statens anerkjente regions- eller minoritetsspråk. (Regions- eller minoritetsspråk er definert i artikkel 1 a.)

Europarådet ber videre om å bli informert om nye tiltak iverksatt etter forrige rapportering og om å få en detaljert redegjørelse for juridiske og praktiske tiltak som staten har iverksatt for å følge opp oppfordringene og de såkalte boksanbefalingene som Ekspertkomiteen gav i den foregående evalueringsrapporten, eventuelt de foregående evalueringsrapportene.

I denne delen av rapporten vil vi for hvert av de aktuelle språkene informere om tiltak staten har iverksatt og redegjøre for oppfølging av oppfordringene og boksanbefalingene fra Ekspertkomiteen i den femte evalueringsrapporten. Nummereringen av spørsmålene fra Ekspertkomiteen er lik som nummereringen i den femte evalueringsrapporten.

Artikkel 7 – Informasjon om hvert språk og tiltak for å iverksette Ekspertkomiteens anbefalinger

Ekspertkomiteen ber i evalueringsrapporten om en oppdatering på situasjonen for regions- eller minoritetsspråk.

Presentasjon av situasjonen for regions- eller minoritetsspråkene i Norge – oppdatering

8. I den femte periodiske rapporten nevner norske myndigheter at det har vært fremmet ønske fra de finsktalendes side om at finsk må bli beskyttet i henhold til paktens del II. Ifølge myndighetene er spørsmålet til vurdering i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Ekspertkomiteen ser fram til å motta informasjon om dette i neste periodiske rapport.

Norsk-finsk forbund har fremmet krav om at finsk måtte godkjennes som minoritetsspråk i henhold til del II i språkpakten, slik finsk og meänkeli er i Sverige. Departementets konklusjon er formidlet i brev til Norsk-finsk forbund, hvor det blant annet heter:

”Etter departementets syn er det mest nærliggende å konkludere med at kvensk er det språket som den nasjonale minoriteten kvener/norskfinner tradisjonelt har brukt. Vi legger da vekt på ordlyden i språkpakten artikkel 1 bokstav a (”tradisjonelt brukes”), i tillegg til uttalelser i den forklarende rapporten til språkpakten som knytter seg til ”språk som har blitt *snakket*” (vår utheving). Når Norge da i tillegg har definert kvensk som et eget språk, er det mest nærliggende å si at kvensk er det språket som tradisjonelt er brukt av kvenene/norskfinnene, og at moderne riksfinsk faller utenfor definisjonen i språkpakten.

...

Departementet har kommet til at avgrensningen i språkpakten artikkel 1 er hensiktsmessig, og at det ikke er aktuelt å utvide forpliktelsene til også å omfatte

moderne riksfinsk. Samtidig finnes det nasjonale tiltak og ordninger rettet mot finsk, herunder opplæring i skolen, som kommer hele den kvenske/norskfinske minoriteten til gode. Språkpakten legger ingen begrensninger på staten når det gjelder positive tiltak for andre språk enn de som er omfattet av pakten.”

12. Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å videreføre sitt arbeid med å utarbeide mer pålitelige data om bruken av språkene, særlig kvensk, i samarbeid med dem som snakker språkene.

Se omtale av kartleggingen og undersøkelsen om samisk språk under *Brukere av regions- eller minoritetsspråk*. Se også omtale av Kvenlandsforbundets prosjekt på samme sted.

Særlige spørsmål i forbindelse med evalueringen av Norges femte rapport

13. [...] Ekspertkomiteen har fått opplyst at til tross for de tiltakene myndighetene har truffet siden forrige overvåkingsperiode, er situasjonen for kvensk fortsatt svært prekær. Ekspertkomiteen konstaterer at standardiseringsprosessen er i gang, og oppfordrer myndighetene til å videreføre innsatsen. Det er imidlertid behov for tiltak for å fremme språket i mellomtiden, slik som å iverksette undervisning i kvensk i skolen, i voksenopplæring og styrking av språkets stilling i kringkasting og litteratur. Det bør særlig legges vekt på å styrke språkets stilling innenfor utdanningssystemet.

Det er ingen tvil om at situasjonen for kvensk som levende bruksspråk i Norge er vanskelig. Opplysninger Kvenlandsforbundet har fått fram i forbindelse med et språkprosjekt finansiert av Kulturdepartementet, synes å bekrefte dette.

På den annen side er det gjort vesentlige framskritt i arbeidet med normering og standardisering av et kvensk skriftspråk. Standardiseringsarbeidet er organisert og finansiert gjennom Kvensk institutt og er en del av formålet med Kulturdepartementets driftstilskudd til instituttet. Det er oppnevnt et særskilt organ for standardiseringsarbeidet, kalt Kvensk språkting, opprinnelig et vedtaksorgan for Kvensk språkråd, som var i arbeid fram til 2010. Språktinget har i første omgang fått utvidet sin funksjonstid til og med 2015.

En kvensk grammatikk er ferdig utarbeidet og er til korrekturlesning. Arbeidet med å oversette grammatikken fra kvensk til norsk er i gang. Gjennom denne grammatikken er det skapt et viktig verktøy i revitaliseringen av kvensk som muntlig og skriftlig språk. Etter planen skal det i løpet av 2014 også utarbeides og utgis en egen skolegrammatikk.

Kvensk språkting startet i 2013 planleggingen av arbeidet med orddannelser og ordforråd. I den anledning er det avholdt møter med bl.a. sørsamiske, nordsamiske og norske språkmiljøer og med representanter for meänkieli. Instituttet har fått særskilte midler til en prosjektstilling som blant annet skal ta seg av innhenting og samordning av språkmateriale, både fra instituttet selv og fra andre språkmiljøer, herunder privatpersoner. Prosjektmedarbeideren skal også bistå Kvensk språkting med å arbeide fram grunnlagsmateriale for en digital ordbok. Dette ordboksarbeidet skjer i et samarbeid mellom instituttet og Giellatekno – Senter for samisk språkteknologi ved Universitetet i Tromsø. Som ledd i dette arbeidet har man bl.a. begynt å utvikle et automatisk morfologisk analyseprogram.

For nærmere opplysninger om språkets stilling i kringkasting og litteratur vises til omtale nedenfor.

Senere i rapporten pekes det på betydningen av å lære minoritetsspråk og viktigheten av å informere om elevenes rettigheter og skoleleders/skoleeiers ansvar. Å få god og pålitelig statistikk over antall elever som får opplæring i eller på sitt morsmål/minoritetsspråk, er vanskelig å imøtekomme da det ikke føres statistikk over etnisk bakgrunn, kun over hvilket/hvilke språk elevene får opplæring i, se omtale under punktet om *Brukere av regions- eller minoritetsspråk*. Det vises til svar på punkt 140 155 og 156 fra Ekspertkomiteen.

I samarbeid med Kvensk institutt utarbeider Giellatekno interaktive læringsprogram for kvensk.

16. [...] Dette spørsmålet oppsto under den fjerde overvåkingsperioden og har ikke blitt løst i den femte overvåkingsperioden. Ekspertkomiteen minner om Ministerkomiteens anbefalinger på området fra fjerde periode og gjentar sin oppfordring til norske myndigheter til å "[a]vklare statusen for lule- og sørsamisk med hensyn til paktens del III " og å underrette Europarådet på passende måte.

Det vises til omtale under Ministerkomiteens tredje anbefaling.

Samiske språk

Samiske språksentre

Det finnes i dag 12 samiske språksentre. Sametinget avsetter årlig midler til samiske språksentre. Det er positive erfaringer med språksentrenes arbeid for revitalisering av samiske språk.

Stavekontrollprogrammer for samiske språk

Divvun-gruppa arbeider med grammatikkbasert språkteknologi for samisk og andre nordlige språk, for eksempel tekstprosesseringsprogram, språkopplæringsprogram, digitale ordbøker og syntetisk tale. En ny nettside, Sátni.org, ble lansert 6. februar 2014. På denne nettsiden er alle nettordbøker samlet på ett sted.

Tiltak i forbindelse med valg

Følgende materiell blir oversatt til samiske språk i forbindelse med valg:

- Kunngjøringsannonser (nordsamisk) - fire i 2013
- Tekst på Kommunal- og moderniseringsdepartementets valgportal: www.valg.no (nordsamisk)
- Brosjyre om valg (nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk)
- Plakat til å henge opp i valglokaler (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk)

Nettstedet www.valglokaler.no er tilgjengelig på nordsamisk. Dette er et mobiltilpasset nettsted hvor velgerne kan søke opp nærmeste valglokale, finne åpningstider og kartfunksjon. Lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) og forskrift 19. desember 2008 nr. 1480 om valg til Sametinget er oversatt til nordsamisk. I 2013 ble det gjort enkelte endringer i gjeldende forskrift. Departementet vil sørge for at oversettelsen blir oppdatert som følge av endringene. Sametinget har ansvaret for å informere velgerne om sametingsvalget.

Den samiske språkprisen – Gollegiella

Gollegiella - Nordisk samisk språkpris - ble opprettet i 2004 av ministrene ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene i Norge, Sverige og Finland. Prisen er på 15 000 euro og deles ut annet hvert år. I 2012 ble prisen delt mellom Divvun og Giellatekno ved Universitetet i Tromsø for arbeidet med å lage teknologiske verktøy for samisk språk, og Aleksandra Andrejevna Antonova og Nina Jeliseevna Afanasjeva (begge fra Russland) for sin innsats for det kildinsamiske språket.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

Lulesamisk

56. Ekspertkomiteen konstaterer at det er satt i verk positive tiltak, og minner om at det fortsatt er behov for målrettet innsats på mange områder, f.eks. med hensyn til mangel på lærere, forskning, medier, litteratur og utvikling og produksjon av undervisningsmaterieil for lulesamisk.

Støtte til litteratur på samisk, enten det er lulesamisk, sørsamisk eller nordsamisk, inngår i den samlede støtten til kulturformål som Kulturdepartementet hvert år stiller til disposisjon for Sametinget. Den årlige bevilgningen fra departementet blir overført til og disponert av Sametinget. Sametinget fordeler så midlene til en rekke kulturformål kunstnerstipender, bibliotek tjenester, museer, teatre, festivaler, kulturhus og andre kulturformidlingsinstitusjoner – og litteratur. I tillegg vil samiske litteraturtiltak kunne nyte godt av prosjektmidler tildelt gjennom Kulturrådet.

Når det gjelder medier, viser vi til merknadene til pkt. 90 nedenfor.

Størstedelen av NRK Sápmis radio og TV-sendinger er på nordsamisk, men også lulesamisk og sørsamisk har permanente sendinger. Begge disse språkene har 30 minutters radioprogrammer hver uke og faste nyhetssider på Tekst-TV og NRK.no. Avisen NordSalten har avissider på lulesamisk.

Norges forskningsråd ved Program for samisk forskning II har siden 2011 finansiert et forskningsprosjekt om lulesamisk talespråk. Fra 2014 finansierer programmet et prosjekt som har som mål å lage program for maskinoversetting fra nordsamisk til andre samiske språk. For øvrig har Forskningsrådet fra 2001 finansiert flere forsker- og doktorgradsprojekter om samiske språk i sine to programmer for samisk forskning.

Se også omtale under Ministerkomiteens fjerde anbefaling for informasjon om undervisning og utdanning.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

Sørsamisk

63. Ekspertkomiteen konstaterer at det er satt i verk positive tiltak, men registrerer at det fortsatt er behov for målrettet innsats på mange områder, f.eks. med hensyn til mangel på lærere, forskning, medier, litteratur og utvikling og produksjon av undervisnings- og lærematerieil for sørsamisk.

Når det gjelder litteratur, viser vi til merknadene om lulesamisk i kommentarene til punkt 56 ovenfor. Det samme gjelder for sørsamisk.

For øvrig viser vi til merknadene til punkt 97 nedenfor.

Se under Ministerkomiteens fjerde anbefaling for informasjon om undervisning og utdanning.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

Østsamisk/skoltesamisk

66. Ekspertkomiteen har også blitt informert av norske myndigheter om handlingsplanen for samiske språk, der det legges opp til tiltak for å revitalisere skoltesamisk. Ekspertkomiteen har imidlertid ingen klar informasjon om hvorvidt dette språket fortsatt snakkes i Norge. Ekspertkomiteen inviterer derfor norske myndighetene til å avklare dette i neste periodiske rapport.

Skoltesamisk kultur over grenser har vært et samarbeidsprosjekt mellom tre land: Finland, Norge og Russland. Prosjektperioden startet 1. april 2010, og prosjektrapport ble fremlagt 20. desember 2012. Styrking og revitalisering av det østsamiske/skoltesamiske² språket stod sentralt i prosjektet. Målet var å starte språkopplæring på nybegynnernivå samt å øke kunnskapen og interessen for språket i Norge og Russland. Det var sju deltakere på det første østsamiske/skoltesamiske språkkurset som noensinne er arrangert i Norge.

Østsamisk/skoltesamisk undervisningsmaterieell er nå tilgjengelig på norsk og russisk, samt digitalt. Det digitale materiellet og lydmaterieell er utformet slik at det kan brukes i undervisning i alle tre land. Østsamisk museum planlegger videreføring av språkarbeidet med språkkurs i Norge og Russland i samarbeid med Samisk kunnskapssenter i Lovozero (Russland). I samarbeid med Østsamisk museum har Giellatekno ved Universitetet i Tromsø utgitt en elektronisk ordbok for skoltesamisk.

Ifølge organisasjoner som representerer gruppen finnes det ingen skoltesamiske/østsamiske språkbrukere i Norge i dag.

Samiske språk

84. Ekspertkomiteen ser fram til å motta presis informasjon om situasjonen for samisktalende fanger og de tiltakene som treffes for å sikre deres rettigheter, i den neste periodiske rapporten.

Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen region nord har i 2013 påbegynt arbeidet med å oversette tekster til nordsamisk. I første omgang har man prioritert informasjon til innsatte før straffegjennomføring, informasjon til innsatte under straffegjennomføring og informasjon til de besøkende. Oversettelsene er tilgjengelige på informasjonssidene til Tromsø fengsel og Vadsø fengsel på kriminalomsorgens nettsider; www.kriminalomsorgen.no.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) har en arbeidsgruppe gjennomgått soningsforholdene for samiske innsatte og domfelte.

² Kommunal- og moderniseringsdepartementet registrerer at det er ulike oppfatninger blant de østsamiske-/skoltesamiske organisasjonene om hvilken benevnelse de ønsker å benytte. Departementet vurderer det derfor som mest hensiktsmessig å benytte skråstrekbetegnelsen "østsamer/skoltesamer". Departementet understreker imidlertid at det ut fra selvidentifiseringsprinsippet er full frihet for den enkelte til å utforme og uttrykke sin identitet og omtale sin tilhørighet på ulike måter. Departementets valg av betegnelse på gruppen vil heller ikke innebære noen form for pålegg til frie institusjoner (som for eksempel innen akademisk, museer og språksentre).

Arbeidsgruppen leverte sin rapport til KSF i desember 2011, og det ble gjennomført en hørings- og samarbeidskonferanse i Karasjok i mai 2012.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) har utarbeidet en tiltaksplan som skal sikre god og likeverdig straffegjennomføring for samiske innsatte og domfelte. Tiltaksplanen tar utgangspunkt i arbeidsgruppens rapport og høringsmøtet i Karasjok og er utarbeidet i samarbeid med region nord og Sametinget. Planen består av fire hovedpunkter, som det skal arbeides videre med:

- Sikre språklige rettigheter for innsatte og domfelte
- Videreutvikling av kvalitet i hverdagen i fengsel og under straffegjennomføring i samfunnet
- Økt rekruttering av ansatte i Kriminalomsorgen med kompetanse om samisk kultur og språk
- Økt bruk av konfliktrådsbehandling i straffegjennomføringen

Tiltaksplanen ble oversendt Kriminalomsorgen region nord og Sametinget 10. februar 2014. Koordinering og ansvar for gjennomføring av tiltakene i planen er lagt til Kriminalomsorgen region nord.

Koordineringsansvar og sikring av de språklige rettigheter skal prioriteres. Dette innebærer først og fremst at regelverk og nødvendig informasjon skal oversettes til samisk, og gjøres tilgjengelig elektronisk. Kriminalomsorgens enheter i forvaltningsområdene for samisk språk skal skiltes på samisk.

Lulesamisk

90. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å videreføre sin innsats for at lulesamisk språk skal bli mer synlig i offentligheten.

Den statseide kringkastingstjenesten Norsk rikskringkasting (NRK) har tre fjernsynskanaler og en rekke radiokanaler og er Norges største kringkastingsinstitusjon. NRK Sápmi (tidligere NRK Sámi Radio), som er organisert som en spesiell enhet, produserer programmer rettet mot den samiske befolkningen. I 2012 startet NRK Sápmi et nytt tilbud på lule- og sørsamisk. NRK har også sendt fem barneprogrammer på lulesamisk i 2012.

Størstedelen av NRK Sápmis radio og TV sendinger er på nordsamisk. Det er imidlertid permanente sendinger på lulesamisk og sørsamisk med 30 minutters radioprogrammer hver uke og faste nyhetssider på Tekst-tv og NRK.no.

For øvrig er det fastsatt i vedtektene at NRK skal bidra til å styrke samisk språk, identitet og kultur. Det er også fastsatt at NRK skal ha jevnlig programmer for barn og unge på samisk. Vedtektene skiller imidlertid ikke mellom de ulike samiske språkene, men omtaler den samiske befolkningen og samisk språk under ett. Det ligger innenfor NRKs redaksjonelle frihet hvordan kravene skal oppfylles.

Over Kulturdepartementets budsjett gis det produksjonstilskudd til samiske dagsaviser. I tillegg gis mindre tilskudd til produksjon av avissider på lulesamisk og sørsamisk i norskspråklige lokalaviser. I 2014 utgjør støtten i alt 25 millioner kroner. Bevilgningen har mellom 2004 og 2014 økt med 13,4 millioner kroner, og dermed blitt mer enn doblet i

perioden. Tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet.

For eksempel har avisen NordSaltén avissider på lulesamisk.

Bodø kommune har satt opp stednavnskilt på norsk og lulesamisk i Bodø.

Sørsamisk

97. Ekspertkomiteen mener at bruk av sørsamisk i kringkastingsmediene og synliggjøring av språket i det offentlige rom er spesielt viktig fordi de sørsamisktalende bor så spredt. Komiteen oppfordrer derfor myndighetene til å videreføre sin innsats for at sørsamisk språk skal bli mer synlig i kringkastingsmediene og i offentligheten.

Når det gjelder kringkastingsmedier, viser vi også til den generelle omtale om NRK i kommentarene til punkt 90 ovenfor.

På TV er det i 2012 i tillegg blitt vist en egenprodusert dokumentarserie om sørsamiske kultur. NRK har også sendt fem barneprogrammer på sørsamisk.

Når det gjelder aviser, viser vi til omtalen av tilskudd til samiske dagsaviser og samiskspråklige avissider i kommentarene til punkt 90 ovenfor.

Avisen Snåsningen har avissider på sørsamisk.

Snåsa kommune skilter på norsk og sørsamisk på offentlige bygg.

Samiske språk

115. Myndighetene rapporterte også at det utvikles tettere tverrnasjonalt samarbeid med Sverige med hensyn til alle de tre samiske språkene [...] blant annet utarbeides det et forslag til avtale om samarbeid mellom Sverige og Norge om samiskopplæring [...]. Komiteen oppfordrer myndighetene til å legge fram informasjon om avtalen og om hvordan den blir fulgt opp, i neste periodiske rapport.

Samarbeidet mellom Sverige og Norge om samiskopplæringen er utvidet til også å omfatte Finland, og dermed vil det, i tillegg til sør- og lulesamisk, bli lagt vekt på samarbeid om nordsamisk. På siste møtet i Finland i november 2013 ble det bestemt å opprette en arbeidsgruppe med to personer fra hvert land til å kartlegge samiske læremidler i de tre landene og komme med forslag til hvordan landene kan nytte hverandres læremidler. Det har tatt noe tid å få oppnevnt medlemmer til arbeidsgruppa slik at arbeidet først vil bli satt i gang etter sommeren 2014.

Sørsamisk

132. Ekspertkomiteen [...] ser fram til å motta informasjon om resultatene av de konkrete tiltakene truffet av Kunnskapsdepartementet når det gjelder undervisning på/i sørsamisk, og om de tiltakene som er blitt truffet av Fylkesmennene i Troms, Nordland, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag i samarbeid med Sametinget.

Se omtale under svar på Ministerkomiteens fjerde anbefaling.

Østsamisk/skoltesamisk

134. I den femte periodiske rapporten sier myndighetene at det er truffet tiltak, i samarbeid med Finland og Russland, for å styrke og utvikle identiteten, språket og kulturen i et tverrnasjonalt perspektiv.

135. Ekspertkomiteen ser fram til å motta mer informasjon om innholdet i samarbeidet i neste periodiske rapport.

Skoltesamisk kultur over grenser har vært et samarbeidsprosjekt mellom tre land, Finland, Norge og Russland, se under punkt 66 ovenfor. Et viktig mål med prosjektet var å styrke samarbeidet mellom aktører på ulike nivåer i disse landene samt å skape et grenseoverskridende nettverk og forutsetninger for overføring av kulturtradisjoner mellom generasjonene. Det var over 350 deltakere fra Norge og Russland i prosjektets aktiviteter rettet direkte mot det østsamiske/skoltesamiske samfunnet. Informasjon om østsamer/skoltesamer, kulturarven og prosjektet ble formidlet regionalt, nasjonalt og internasjonalt i åpne arrangementer. Styrking og revitalisering av det østsamiske/skoltesamiske språket stod sentralt i prosjektet.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. g:

137. I den femte periodiske rapporten er det ikke gitt noen spesiell informasjon om dette punktet. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å legge fram opplysninger om resultatene av de tiltakene som er truffet, i neste periodiske rapport.

I forvaltningsområdet for samisk språk har alle elever i grunnskolealder, uansett etnisk tilhørighet, rett til opplæring i samisk. Kommunene i forvaltningsområdet kan vedta at alle elever i kommunen skal ha opplæring i samisk.

Det er kommunenes ansvar å legge til rette for voksenopplæring, også i regions- og minoritetsspråk. Både studieforbund og kommunene kan sette i gang tilbud dersom det kommer ønsket om dette.

Sametinget har finansiert et femårig kvalifiserings- og rekrutteringsprogram i samiske språk ved Samisk høgskole. Samisk høgskole, som har vært prosjektansvarlig, har hatt et samarbeid med flere samiske språksentre. Studiene har vært desentraliserte slik at flere har fått mulighet til opplæring i samiske språk. Programmet ble avsluttet i 2013, og det er ikke avsatt midler for å videreføre programmet. En faglig sluttrapport skal ferdigstilles i løpet av 2014.

Se omtale av begynneropplæring i samisk under svar på Ministerkomiteens fjerde anbefaling.

Samiske språk

Lulesamisk

145. I den fjerde evalueringsrapporten merket Ekspertkomiteen seg det arbeidet som Árransenteret har gjort når det gjelder samiske språkforhold, som medlem av University of the Arctic, som koordinerer arbeidet til samiske institusjoners nordområdenettverk og Høgskolen i Bodø (Nordland). Komiteen nevnte imidlertid at det er en mangel på forskning på/om lulesamisk generelt.

146. Ekspertkomiteen har ikke mottatt noen ny informasjon om saken.

Forskningsinstituttet for urfolksstudier på Árran er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Nordland og Árran der målsettingen er å styrke forskning, utdanning, utviklingsarbeid og formidling i et tverrvitenskapelig perspektiv. Forskning skal kobles til det lulesamiske området og fokusere på språk og kulturforskning ut fra ulike perspektiv, samtidig som det også skal arbeide ut fra et internasjonalt urfolksperspektiv. Instituttet skal også utvikle utdanningsprogrammer innrettet mot urfolks kunnskaps- og kulturtradisjoner, nordområdespørsmål og levekår i det nordlige området.

Sørsamisk

148. I den femte periodiske rapporten oppgir myndighetene at det finnes en treårig faglærerutdanning (bachelorutdanning) for tospråklige ved Høgskolen i Hedmark. En bachelorgrad gir mulighet til videre fordypning i ulike språk, bl.a. sørsamisk, som et valgfritt kurs.

149. Ekspertkomiteen ser fram til å motta informasjon om hvor mange studenter det er som tar disse sørsamiskkursene.

Denne utdanningen tilbys ikke lenger ved Høgskolen i Hedmark. Høgskolen i Nord-Trøndelag tilbyr kurs i sørsamisk begynneropplæring, sørsamisk nivå 1 og 2 og sørsamisk språk og kultur. Emnene tilbys enkeltvis og er ikke en del av en komplett bachelorgrad, men kan inngå i lærerutdanningen og barnehagelærerutdanningen eller etterutdanningstilbudet til lærere. Antallet studenter i 2013/14:

Sørsamisk nivå 2 (30 studiepoeng)	10 studenter
Sørsamisk språk og kultur (30 studiepoeng)	14 studenter
Sørsamisk begynneropplæring (15 studiepoeng)	14 studenter
Med joik som utgangspunkt (15 studiepoeng)	8 studenter

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. i:

Samiske språk

152. Som nevnt over har det vært sett på tettere tverrnasjonalt samarbeid med Sverige om de tre største samiske språkene [...], med et forslag til avtale om samarbeid mellom Sverige og Norge om samiskopplæringen [...]. [Ekspert]komiteen oppfordrer myndighetene til å legge fram informasjon om avtalen og om hvordan den blir fulgt opp, i neste periodiske rapport.

Se under punkt 115 ovenfor. Norges universiteter og høyskoler står fritt til å samarbeide med svenske institusjoner om samisk språk der det måtte være hensiktsmessig. Det er også kontakt mellom svenske og norske myndigheter om et mulig samarbeid. Det foreligger foreløpig ingen rapport om resultatene fra dette samarbeidet.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 2:

155. Under besøket på stedet ble Ekspertkomiteen av representanter for brukere av ulike minoritetsspråk informert om at det forekommer at skolene oppfordrer foreldrene til ikke å kreve opplæring i kvensk eller samisk, for eksempel ved å si at barnet da går glipp av opplæring i norsk eller andre grunnleggende fag.

156. Ekspertkomiteen anmoder norske myndigheter om å treffe de nødvendige tiltak for å hindre at slik fraråding finner sted.

Ingen av de fire nordligste fylkesmennene har fått noen signaler fra foreldre der det framgår at de er blitt frarådet å la barna få opplæring i kvensk eller samisk. Fylkesmennene har imidlertid hørt fra lærere som underviser i samisk og kvensk, at foreldre er bekymret for at elevene skal få for lite opplæring i norsk, og at undervisningen i samisk og kvensk også kan gå ut over opplæringen i andre fag. Denne bekymringen knytter seg til at timene til opplæring i samisk og finsk først og fremst hentes fra norskfaget. Endringer som nå er gjort i fag- og timefordelingen, vil kunne være med å endre dette, i og med at det er åpnet mer for å omdisponere timer fra ett fag til et annet (inntil 5 %).

Språkrådet opplyser på sin side at de i løpet av vinteren 2013-2014 har vært i kontakt med språkbrukere som hevder de har blitt bedt om å ikke kreve opplæring i finsk som andrespråk, eller at skoleledelsen har trenert eller hatt manglende kunnskaper om selve søknadsprosessen. Språkrådet har i disse tilfellene informert foresatte om prosessen, samt klageretten hos fylkesmennene i de relevante fylkene. Språkrådets inntrykk er at terskelen for å sende inn en skriftlig klage til fylkesmennene er høy for mange foresatte.

Fra fylkesmennenes side er det gitt veiledning til skoleeiere (kommunene) om regelverket knyttet til opplæring i samisk og finsk. Her framheves elevenes rettigheter og skoleeiers ansvar for å sørge for at skolene gir elevene informasjon og legger til rette for opplæring i finsk og samisk. Fylkesmennene har også veiledet skoleeierne og en god del skoleledere om de endringene i fag- og timefordeling som åpner for større fleksibilitet når det gjelder å legge til rette for undervisning i blant annet samisk og finsk.

Fylkesmennene i Troms og Finnmark arrangerer årlige møter med lærere som underviser i finsk og kvensk. På møtene diskuteres problemstillinger som angår elevenes/foreldrenes valg av faget og frafall fra undervisning i faget. Denne lærergruppen er svært dedikert til faget og vil bidra til at foreldrene ikke vegrer seg for å velge finsk eller kvensk. Det er derimot skolens ledelse og skoleeier som oftest møter foreldrene og gir informasjon om faget. Derfor anser fylkesmennene det som viktig at de kjenner til de rettighetene elevene har, og kan informere de foresatte best mulig.

Det skal gjennomføres en kartlegging av årsakene til at elevene velger bort finsk/kvensk, blant annet på bakgrunn av en henvendelse fra Norske Kveners forbund.

Det er laget egen brosjyre om retten til opplæring i finsk og kvensk. Brosjyren er utarbeidet av fylkesmennene i Troms og Finnmark.

175. Ekspertkomiteen roser Lavangen kommune for den tilnærmingen de har valgt når det gjelder å beskytte og fremme samisk i sitt lokalsamfunn, og ser fram til å motta informasjon om utviklingen i og resultatet av arbeidet i neste periodiske rapport.

Lavangen kommune ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk i oktober 2009. Det samiske språksenteret i kommunen åpnet høsten 2009. Språksenteret har bl.a. tilbudt voksenopplæring i samisk i samarbeid med Samisk høgskole. Senteret er blant annet ansvarlig for praktisk utvikling av et prosjekt for å tilpasse Ulpan-metoden til samisk, se omtale av Ulpan-metoden i Norges femte rapport. Senteret i Lavangen har på denne bakgrunn for eksempel tilbudt kurs i språkbadmetodikk.

Fem av de nordsamiske språksentrene samarbeider med Universitetet i Tromsø (UiT) om å gi samiskkurs til voksne og mulighet for å ta eksamen ved UiT. Språksenteret i Lavangen har vært med i dette samarbeidet fra 2012.

176. [...] Ekspertkomiteen har fått opplyst at Tromsø på grunn av flytting er blitt det største "samiske urbane senteret". Det ser derfor ut til å være behov for ytterligere tiltak for å fremme bruken av samisk i Tromsø.

Tromsø kommune har i 2013 inngått en samarbeidsavtale med Sametinget. Samarbeidsavtalen skal sikre at samene i Tromsø kommune skal kunne bevare sitt språk og sin kultur. Avtalen inneholder punkter om informasjon, språkopplæring, barn og unge, helse- og omsorgstjenester og ikke minst intensjonen om å etablere en permanent samisk møteplass i Tromsø. Tromsø kommune vil på bakgrunn av avtalen utarbeide en egen handlingsplan for samisk språk og kultur. Kommunens overordnede planer skal samtidig gjenspeile den samiske befolkningens rett til å ivareta og utvikle sin kultur, sitt språk og sitt samfunnsliv. Partene skal samarbeide om å utvikle tiltak, prosjekter og fritidsaktiviteter for barn og unge. Det skal i fellesskap utvikles en samisk kunnskapspakke til bruk i skolene i Tromsø, og det er et uttalt mål å øke andelen elever med samisk opplæring.

Kvensk

I dette delkapittelet er det innledningsvis en kort omtale av situasjonen for kvensk språk. Deretter besvares spørsmålene fra Ekspertkomiteen som omhandler kvensk språk.

Vi er i dag i begynnelsen av utviklingen av en infrastruktur for kvensk språk. Dette gjelder både språklig infrastruktur som papirbaserte ordbøker og en normativ grammatikk, i tillegg til teknisk infrastruktur som elektroniske ordbøker, stavekontroll, interaktive språkinnlæringsverktøy og andre analyseverktøy.

Standardiseringsprosessen letter den aktive språkbruken, især for den gruppa som tar språket tilbake. Vi viser til ytterligere omtale av situasjonen for kvensk under besvarelsen av Ekspertkomiteens spørsmål 13 ovenfor.

Når det gjelder språkopplæring for barn og voksne, viser erfaringene fra de samiske språksentrene at disse kan utvikle seg til positive språkarenaer for språkbrukere på ulike nivå. Det samme synes å være tilfelle for Storfjord språksenter, som er en trespråklig institusjon som skal synliggjøre så vel norsk som samisk og kvensk språk og kultur.

Det er ellers laget en del læremidler av mindre omfang til bruk i kvenskundervisningen. Flere nye utgivelser er underveis.

Forfatteren Alf Nilsen-Børsskog (1928-2014) har vært betydningsfull for utviklingen av en moderne kvensk skriftkultur. Han tok utgangspunkt i sin kvenske dialekt og brukte prinsippene fra finsk rettskrivning i sitt forfatterskap. Etter forrige rapport har tredje bind i serien *Elämän jatko, Rauha* (2011) kommet ut. I tillegg har Nilsen-Børsskog utgitt en diktsamling i denne perioden: *Merimies muistele* (2013). Det fjerde bindet i serien *Elämän jatko* er sendt forlaget.

I tillegg har forfatter Agnes Eriksen publisert to parallellspråklige barnebøker på kvensk og norsk, *Kummitus ja Tähtipoika / Spøkelset og Stjernegutten* 1 og 2. Storfjord språksenter har publisert en del hefter, bygdeordbok og en parallellspråklig lesebok (bokmål, finsk, kvensk, nordsamisk og nynorsk).

Spørsmål fra Europarådet til Norge i forbindelse med den sjette periodiske rapporteringen:

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. a:

Kvensk

37. Under besøket på stedet uttrykte representantene for de kvensktalende et ønske om å etablere en permanent konstruktiv dialog med myndighetene.

Et forum for dialog mellom myndighetene og nasjonale minoriteters organisasjoner er kontaktforum mellom statlige myndigheter og nasjonale minoriteter. Kontaktforum arrangeres cirka én gang i året. Departementene har i tillegg løpende dialog med ulike organisasjoner for kvenene/norskfinnene. Det vises også til informasjon om Språkrådets arbeid og samlinger for minoritetsspråk under *Politikk, lovgivning og praksis – endringer*.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

45. Under besøket på stedet ble Ekspertkomiteen informert om at Språkrådet ennå ikke har igangsatt sitt arbeid med kvensk språk, og at konferansen om revitalisering av kvensk språk ikke har ført til noen konkrete tiltak ennå. Kunnskapsdepartementet forsikret imidlertid Ekspertkomiteen om at det snart ville komme en oppfølging til konferansen, og at prosjektet ikke var tatt av dagsordenen. Ekspertkomiteen ser fram til å motta informasjon i dette henseendet i den neste periodiske rapporten.

Språkrådets arbeid med kvensk språk er i gang. Det er fra Kulturdepartementets³ side forutsatt at Språkrådet tar utgangspunkt i den informasjonen og meningsutvekslingen som kom fram på konferansen om revitalisering av kvensk språk sommeren 2010. Se omtale under *Politikk, lovgivning og praksis – endringer*.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

48. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å videreføre innsatsen for standardisering av kvensk språk og ser fram til å motta informasjon om oppfølgingen av konferansen om revitalisering av kvensk språk. Ekspertkomiteen har også blitt informert om det arbeidet som i øyeblikket utføres i Sverige med hensyn til standardisering av meänkieli. Komiteen mener at det ville være fordelaktig i arbeidet med å standardisere kvensk å etablere kontakter med det arbeidet som pågår med hensyn til meänkieli.

Arbeidet med standardisering av kvensk er vel etablert og må sies å være kommet inn i faste former gjennom det systemet som er etablert i regi av Kvensk institutt, se svar under punkt 13 og den generelle innledningen om kvensk ovenfor. Det har vært kontakt med blant andre representanter for meänkieli i forbindelse med planleggingen av det videre arbeidet med utvikling av orddannelser og ordforråd. Når det gjelder oppfølgingen av konferansen om revitalisering av kvensk språk, viser vi til svaret på spørsmål 45 ovenfor.

³ Kommunal- og moderniseringsdepartementet legger til grunn at spørsmålet skulle rettes til Kulturdepartementet, ikke Kunnskapsdepartementet slik det står i punkt 45.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. d:

Kvensk

73. Når det gjelder stedsnavn, anmoder Ekspertkomiteen myndighetene om å rapportere om den praktiske gjennomføringen av stedsnavnloven og oppfordrer dem til å treffe tiltak for å legge til rette for en effektiv innsamling av kvenske stedsnavn.

Etter lov 18. mai 1990 nr. 11 om stedsnavn oppnevner Kulturdepartementet stedsnavnkonsulenter for norske og kvenske stednavn og Sametinget for samiske stedsnavn. Navnekonsulentene gir råd og veiledning om skrivemåten av stedsnavn.

Ofte er det Kvensk stedsnavntjeneste (Paikannimipalvelus) som påpeker behovet for vedtak om skrivemåte av et kvensk stedsnavn på kart og på skilt. Saksbehandlingsreglene i stedsnavnloven sikrer at en språk- og navnekyndig person gir råd om skrivemåten før navnene blir vedtatt av Statens kartverk. Reglene i stedsnavnloven sikrer at dersom det finnes stedsnavn på samisk og kvensk i tillegg til det norske, skal disse navnene vedtas samtidig med det norske. Offentlige organer er selv ansvarlige for å bruke vedtatte kvenske navn i sin tjeneste, for eksempel på skilt.

Det er laget en database for å dokumentere og tilgjengeliggjøre kvenske stedsnavn (www.kvenskestedsnavn.no). Denne redigeres og oppdateres av Kvensk stedsnavntjeneste. Stedsnavntjenesten for norske og kvenske stedsnavn administreres av Språkrådet. Språkrådet har gitt ekstra midler til oppretting av databasen. Databasen vil forhåpentligvis fungere som en kilde for alle som har interesse for stedsnavn, særlig de kvenske. Stedsnavn er identitetsbærere og kilder til både språklig og kulturell informasjon, og derfor egner de seg også i andre formidlingsformer, som undervisning og forskning.

Databasen er ikke i seg selv et verktøy for innsamling av navn, men den er et viktig middel for dokumentasjon og formidling av de navnene som er samlet inn. Per i dag har man et innsamlet navnemateriale som består av ca. 10 000 navn. At basen finnes, gjør det lettere å se sammenhengen mellom innsamling og tilgjengeliggjøring av navn.

På Kulturdepartementets budsjett for 2014 er det avsatt midler til etablering av en tilskuddsordning for innsamling og registrering av gamle stedsnavn. Innsamlingen og registreringen gjelder norske, samiske, kvenske og eventuelt skogfinske stedsnavn. Det er lagt opp til at ordningen skal forvaltes av Språkrådet.

74. [...] Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å øke støtten til den kvenske avisa Ruijan Kaiku slik at den kan komme ut oftere, og oppmuntre til og legge til rette for opplæring av kvenstaltende journalister.

Ruijan Kaiku er en trespråklig (kvensk, finsk, norsk) avis som kommer ut omtrent en gang i måneden. Avisen har siden 1995 bestått av en journalistredaktør i tillegg til flere frilansjournalister. Avisen eies av Nordavis AS (66 %) og Norske Kveners Forbund – Ruijan kveeniliitto (34 %). Avisen har 500 abonnenter og fikk 1 102 000 kroner i tilskudd fra Kulturdepartementet i 2014.

Det blir i tillegg gitt 450 000 kroner i driftstøtte fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I 2014 har avisen fått 200 000 kroner i tilskudd fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til å utvide stillingsprosenten til en medarbeider slik at avisen har to heltidsstillinger.

Avisen har lenge hatt ambisjoner om å utvide virksomheten slik at den kan komme ut ukentlig. En praktisk utfordring er at det er vanskelig å finne mange nok journalister som behersker alle tre språkene, og derfor vil det være behov for en språkmedarbeider som kan oversette mellom språkene i redaksjonen.

77. Ekspertkomiteen anmoder myndighetene om ytterligere å øke sin støtte til kvensk kultur, gjennom generelle og/eller spesifikke finansieringsordninger, og å sørge for, gjennom etablering av en strukturert dialog med språkbrukerne, at de støtter de tiltakene som språkbrukerne mener er viktige.

Når det gjelder kvensk språk og kultur, har Kulturdepartementet funnet det riktig å prioritere de støttetiltakene som det er gjort rede for under merknaden til den andre av Ministerkomiteens anbefalinger ovenfor. I tillegg kommer de mulighetene kvenske kulturtiltak har for å søke prosjektmidler fra Kulturrådet. Vi viser til vedlegg 2 med oversikt over kvenske prosjekter som har mottatt slik støtte i årene 2011 til 2013.

Det er også gitt tilskudd til en rekke kvenske språktiltak over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, se vedlegg 6.

[boks] Ekspertkomiteen anmoder myndighetene innstendig om å treffe passende tiltak for å øke forekomsten av kvensk innen kringkasting.

Kvensk er blitt et valgbart språk på NRKs værtjeneste på nett, yr.no.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 7, subpara. f:

Kvensk

105. [...] Ekspertkomiteen ber myndighetene om å sørge for at en nedleggelse av denne skolen ikke er til skade for Norges oppfyllelse av pakten [...]. Komiteen anmoder derfor [...] Kunnskapsdepartementet om umiddelbart å ta kontakt med Porsanger kommune for å sikre at elever som ønsker det, fortsatt skal kunne få undervisning i kvensk i det kommende skoleåret.

Det er kommunene som har ansvar for grunnskoleopplæring, herunder skolestrukturen. Staten kan ikke pålegge en kommune å opprettholde bestemte skoler. Opplæringsloven slår imidlertid fast at når minst tre elever med kvensk-finsk bakgrunn ved grunnskoler i Troms og Finnmark krever det, har elevene rett til opplæring i finsk. Dette er en lovfestet rettighet som skal oppfylles uavhengig av skolestruktur og eventuelle skolenedleggelse.

Kvensk

109. Ekspertkomiteen inviterer norske myndigheter til å framskaffe nøyaktige tall for antallet barn som får undervisning i kvensk på ulike nivåer, og ser fram til å motta informasjon om utarbeidelsen av skolemateriell på kvensk.

Antallet elever på landsbasis med finsk som andrespråk i grunnskolen

Elever i grunnskolen i Troms og Finnmark har rett til opplæring i finsk som andrespråk hvis minst tre elever med kvensk-finsk bakgrunn krever det. Det gis opplæring i finsk som andrespråk fra første til tiende trinn. Undervisning i kvensk forutsetter at det finnes lærekrefter, og at elev/foresatt ønsker kvenskapplæring i stedet for finsk. Læreplanen i finsk som andrespråk omtaler både finsk og kvensk språk og kultur.

Antallet elever på landsbasis med finsk som andrespråk i grunnskolen:

Skoleåret 2013/2014	594 elever
Skoleåret 2012/2013	600 elever
Skoleåret 2011/2012	657 elever
Skoleåret 2010/2011	754 elever

For de ulike trinnene er tallene for skoleåret 2013/14 som følger:

Trinn	Antall elever
1. trinn	73 elever
2. trinn	68 elever
3. trinn	88 elever
4. trinn	63 elever
5. trinn	76 elever
6. trinn	65 elever
7. trinn	51 elever
8. trinn	39 elever
9. trinn	40 elever
10. trinn	31 elever

I GSI-tallene (Grunnskolens informasjonssystem) oppgis antallet elever som får opplæring i finsk som andrespråk – ikke hvorvidt denne opplæringen er på finsk eller kvensk.

Utdanningsdirektoratet gir hvert år over en million kroner til utvikling av læremidler i finsk som andrespråk, herunder kvensk, samt til kompetansehevingstiltak for lærere som underviser i faget.

De siste årene har det blitt utviklet tre lærebøker i finsk som andrespråk. En for 3. og 4. trinn, en for 5.-7. trinn og en for ungdomstrinnet. Dessuten har det blitt utviklet en norsk-finsk ordbok. En tekstbok i kvensk og en grammatikkbok i finsk er under utvikling, det samme er ulike temahefter på finsk og kvensk.

[boks] Ekspertkomiteen anmoder myndighetene innstendig om å utarbeide en egen læreplan i kvensk i samarbeid med de kvensktalende, og å bedre situasjonen for kvensk på alle hensiktsmessige utdanningsnivå.

Det foreligger ingen umiddelbare planer om en kvensk læreplan. Det kvenske skriftspråket er i en normerings- og standardiseringsprosess. Det er få kvalifiserte lærere og læremiddelutviklere. Læreplan i finsk som andrespråk omtaler både finsk og kvensk språk og kultur.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 7, subpara.h:

Kvensk

140. Representantene for de kvensktalende kan fortelle at Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark tilbyr kurs i kvensk. Disse kursene er imidlertid ikke faste, blir gitt med ujevne mellomrom og bare på bachelornivå. Det er videre ingen øremerkede midler og stillinger for kvensk språk, litteratur eller kultur ved Universitetet i Tromsø, og heller ikke ved Høgskolen i Finnmark. Forskningsrådets program for forskning på kvenske/finske/skogfinske forhold ble også avsluttet i 2008 og har ikke blitt videreført.

[boks] Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å treffe tiltak for å fremme et fast tilbud om kurs i kvensk.

Universitetet i Tromsø er i kontakt med de kvensktalende miljøene. Det er ikke studentgrunnlag for å ha et permanent språktilbud i kvensk. Dette skyldes at etterspørselen etter slike tilbud varierer fra år til år. Universitetet i Tromsø tilbyr derfor undervisning når det er et oppdemmet behov. Studietilbudene i kvensk er avhengig av å ha studenter, og Kunnskapsdepartementet har tillit til at Universitetet løser dette til studentenes beste.

Romani

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. c:

Romani/romanes

51. Ekspertkomiteen merket seg under besøket på stedet at det var interesse blant representantene for de romani-/romanestalende for undervisning i romani/romanes. Komiteen ønsker de gjennomførte tiltakene velkommen og ser fram til å motta presis informasjon om resultatene av dem.

I samarbeid med daværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement har Kunnskapsdepartementet søkt å finne muligheter for å utarbeide undervisningsmaterieell på romani/romanes, men har ikke lyktes i å finne kvalifiserte personer til å utvikle opplæringsmaterieell. Utdanningsdirektoratet skal undersøke muligheten videre for utvikling av læremidler i romanes og romani.

Opplæring i romani/romanes som morsmål er hjemlet i opplæringsloven §§ 2-8 og 3-12. Bestemmelsene gir elever i grunnskolen og elever i videregående opplæring med annen morsmål enn norsk og samisk ”rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følge den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge”.

Morsmålsopplæring i romani/romanes er med andre ord knyttet til hvorvidt eleven har tilstrekkelige norskferdigheter til å følge ordinær opplæring.

Utdanningsdirektoratet arbeider med materieell om nasjonale minoriteter, deriblant rom og romanifolket/taterne. Materieellet er primært ment for lærere, jf. punkt 113, 157 og 158.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt tilskudd til et prosjekt hvor det skal utarbeides en mindre ABC/ undervisningsmaterieell for rombarn – på romanes. Se vedlegg 6.

Stiftelsen romanifolket/taternes kulturfond deler ut midler til tiltak rettet mot romanifolket/taternes språk og kultur. For 2014 er fondet blitt tildelt 5 millioner kroner til dette formålet.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para.1, subpara. d:

Romani/romanes

80. Ekspertkomiteen ønsker de gjennomførte tiltakene velkommen og understreker nødvendigheten av slike tiltak for å kjempe mot diskriminering og negative stereotyper. Komiteen merker seg imidlertid at det ikke er truffet noen tiltak spesifikt for å fremme bruken av språket i mediene.

[boks] Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å treffe tiltak for å øke forekomsten av romani og romanes i offentligheten, særlig i mediene.

Eksisterende tilskuddsordning for minoritetsspråklige publikasjoner åpner for tilskudd til publikasjoner som benytter ulike minoritetsspråk, inkludert romani og romanes. Tilskuddsordningen for lokalkringkasting åpner for særskilt tilskudd til drifts- og investeringsformål til lokalradioer for etniske og språklige minoritetsgrupper. Det slås også fast på generelt grunnlag at det ved tilskudd til lokalradioformål skal tas særlig hensyn til søknader fra etniske og språklige minoritetsgrupper.

Romani/romanes

112. Under besøket på stedet nevnte taternes representanter et prosjekt der målet er å samle inn historier fra gamle reisende og transkribere dem. Den transkriberte teksten vil så bli brukt til å utforme et standardskriftspråk. Dette prosjektet involverer Taternes Landsforening og en professor i lingvistik fra Universitetet i Oslo. Ekspertkomiteen ser fram til å motta informasjon om framgangen i dette prosjektet i neste periodiske rapport.

Taternes landsforening har et språkprosjekt i samarbeid med Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo og Dronning Mauds Minnes høgskole. Målet med prosjektet er å gjøre romani til et fullverdig skriftspråk.

I sine rapporter oppgir foreningen at de har tatt lydopptak av eldre romanifolk/tatere rundt om i landet for å dokumentere deres språk. De ønsker også at fortellinger om romanifolk/tatere skal bli oversatt til romani slik at romanifolk/tatere og andre kan gjøre seg kjent med språket. Ifølge rapporten har en språkforsker ved Universitetet i Oslo utarbeidet et grunnmaterieell til en bok med romanifolket/taternes egne historier, på norsk og romani.

Kulturdepartementet har støttet prosjektet med kr 278 000 i 2007 og kr 300 000 i 2009, men det foreligger ennå ikke egen prosjektrapport. Informasjonen her er hentet fra Taternes landsforenings årsrapporter.

113. Ekspertkomiteen ønsker de gjennomførte tiltakene velkommen og oppfordrer myndighetene til å fortsette å støtte prosjekter som tar sikte på å beskytte og fremme romani og romanes.

Utdanningsdirektoratet informerer skoler og barnehager om språkene romani og romanes i sitt informasjonsmaterieell, jf. svar på punkt 157 og 158. Utover dette skal Utdanningsdirektoratet i 2014 se på mulighetene til å utvikle læremidler på blant annet romani og romanes.

Romani og romanes

142. I den femte periodiske rapporten forteller norske myndigheter at Norges forskningsråd i flere år har arbeidet med å sette i gang med forskning på romani og romanes. På grunn av ulike omstendigheter har dette vært svært vanskelig, men Forskningsrådet kunngjorde en doktorgradstilling innen romani i 2012.

144. Ekspertkomiteen ønsker den nye utviklingen på dette feltet velkommen og ser fram til å motta informasjon om doktorgradsprosjektet i den neste periodiske rapporten.

Et doktorgradsprosjekt i norsk romani-/taterspråk ble startet høsten 2013 og skal gå i tre år framover. Prosjektet er lokalisert på Center for Multilingualism in Society Across the Lifespan, ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 3:

158. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å sikre at lærerne har nok materiell og kunnskap om de minoritetsspråkene og de kulturene de representerer, til at de faktisk kan bruke det/den i undervisningen. Komiteen oppfordrer også myndighetene til å støtte prosjekter der minoritetene deler informasjon om sine språk og kulturer, som for eksempel prosjektet for et nytt samisk kulturhus i Oslo til erstatning for det gamle.

Foruten informasjonsmateriellet omtalt under punkt 157 har Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet siden 2004 støttet et prosjekt om romanifolket/taterne. Prosjektet er opprinnelig et initiativ fra Taternes landsforening. Hovedformålet med prosjektet har vært å fremme kunnskap om romanifolkets/taternes kultur i skoler og barnehager og å bidra til å skape stolthet blant barn og unge som bruker disse språkene. Også i inneværende år gjennomføres det opplegg i skoler og barnehager. Blant annet gjennom drama som metode lærer barna og elevene om taternes/romanifolkets kultur og historie, og sang på romani er del av dette. Representanter for Taternes Landsforening deltar i opplegget.

Utdanningsdirektoratet er også i gang med å utarbeide en nettressurs om de nasjonale minoritetene. Nettressursen skal brukes i opplæring i skolen og i aktiviteter i barnehagen for å fremme kunnskap om de nasjonale minoritetene blant barn og unge. Nettressursen skal inneholde ulike kulturuttrykk fra de fem minoritetene, for eksempel sanger, matoppskrifter, bilder, personlige beretninger og små "språk-smakebiter". Nettressursen skal også inneholde forslag til undervisningsopplegg og opplegg til bruk i barnehagen. Det samarbeides tett med museer som har samlinger om de nasjonale minoritetene.

Foreningen Samisk hus i Oslo ble opprettet i 2004 med driftsmidler fra Sametinget og Oslo kommune. I 2013 ble Foreningen Samisk hus i Oslo omgjort til aksjeselskap med virkning fra 1. januar 2014. Aksjeselskapet Samisk Hus AS består av Sametinget, Oslo Sámiid Searvi, Samefolkets parti og Samisk sosialdemokratiskforening.

Sametinget har stilt seg som garantist for leie av lokaler frem til august 2017. Selskapets formål er å drive kulturinstitusjonen Samisk Hus Oslo, som et brukshus for den samiske befolkningen i Oslo. Ifølge vedtektene skal Samisk Hus Oslo aktivt bidra til å synliggjøre og utvikle samisk språk, kultur, identitet, og samfunnsliv i ett historisk- og dagsaktuelt perspektiv.

Ressursheftet Gávnos er et hjelpemiddel i det lokale arbeidet med samisk innhold i opplæringen. Heftet inneholder tekster om samisk kultur, språk og samfunnsforhold knyttet til kompetansemål i norsk, RLE, samfunnsfag, historie, geografi og religion og etikk. Også lærere i andre fag i opplæringen kan hente innsikt og ideer gjennom Gávnos. Heftet er under revidering og vil bli ferdigstilt innen skolestart august 2014.

Romanes

Den internasjonale sigøynerfestivalen Iagori

Den internasjonale sigøynerfestivalen Iagori har mottatt årlig støtte fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet siden 2000. I 2014 er støtten på 350 000 kroner. Festivalen presenterer noen av de fremste utøverne av internasjonal sigøynermusikk og dans. Departementet anser dette som et positivt bidrag til formidling av roms kultur og språk.

Se omtale av tiltak som omfatter både romani og romanes under delkapittelet *Romani* ovenfor.

Alle språk

Tiltak som gjelder mer enn ett av regions- eller minoritetsspråkene

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 1, subpara. e:

100. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å ta nye initiativer med henblikk på å skape forbindelser mellom eller muligheter for å utveksle synspunkter blant representanter for alle regions- eller minoritetsspråk.

Vi viser her til initiativ og erfaringer som ble høstet gjennom Språkåret 2013. Språkrådet og språkåret arrangerte en minoritetsspråkdag i Oslo i oktober 2013, jf. *Politikk, lovgivning og praksis – endringer* ovenfor. Formålet med arrangementet var å legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom de nasjonale minoritetene.

Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter ble arrangert 26.-27. mai 2014. Temaene for møtet var ikke-diskriminering og de nasjonale minoritetenes språk.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 3:

157. I den femte periodiske rapporten forteller myndighetene at Utdanningsdirektoratet er i ferd med å utarbeide en brosjyre som skal gi en oversikt over og innsikt i de fem nasjonale minoritetene i Norge. Under besøket på stedet nevnte norske myndigheter at en lærebok om nasjonale minoriteter er under utarbeidelse. Ekspertkomiteen ønsker disse initiativene velkommen og oppfordrer myndighetene til å legge fram opplysninger om utarbeidelsen og spredningen av disse dokumentene i neste periodiske rapport.

Utdanningsdirektoratet jobber med å utarbeide et informasjons- og veiledningsmateriale om nasjonale minoriteter. Heftet inneholder informasjon om minoritetenes historie, språk og levesett, og er planlagt publisert i 2014. Formålet med materialet er å bidra til at ansatte i skoler og barnehager får bedre kunnskap om de nasjonale minoritetene. Samtidig skal heftet gi informasjon om hvordan ansatte i skoler/barnehager kan formidle kunnskap om situasjonen til minoritetene og bidra til refleksjon, slik at skoler/barnehager møter barn og unge fra de nasjonale minoritetene på en god, respektfull og tillitskapende måte.

Boken ”Nasjonale minoriteter i det flerkulturelle Norge” av forfatterne Anne Bonnevie Lund og Bente Bolme Moen (red.) ble utgitt i 2010, og er en bok om de ulike minoritetene og deres historie. Ifølge omtale av boken er målgruppen studenter på bachelor- og masternivå.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utviklet et elektronisk opplæringsprogram om urfolk og nasjonale minoriteter for ansatte i statsforvaltningen. Gjennom kurset ønsker departementet å gi kunnskap om disse minoritetsgruppene og skape forståelse for hvilke sakstyper som berører dem. Programmet gjennomgår også historie, samfunnsforhold og aktuelle lover og regler.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 7, para. 4:
163. Ekspertkomiteen oppfordrer myndighetene til å videreføre dialogen med minoritetsspråksrepresentantene i saker som gjelder deres språk.

I forbindelse med utarbeiding av informasjon om nasjonale minoriteter har Utdanningsdirektoratet hatt møter med og fått innspill fra de nasjonale minoriteters organisasjoner.

Se forøvrig svar på punkt 100.

Kunnskapsdepartementet har faste samarbeidsmøter med Sametinget om saker som omfatter tiltak i barnehage og opplæring i skole/utdanningsinstitusjoner. Møtene holdes i utgangspunktet fire ganger i året. I tillegg gjennomføres det konsultasjoner etter behov, i henhold til *Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget*.

Del III

Språkpakten del III - Gjennomføring av forpliktelsene og tiltak for å følge opp Ekspertkomiteens anbefalinger

Europarådet ber om at det i del III beskrives hvordan forpliktelsene etter språkpakten er blitt gjennomført, med fokus på ny utvikling siden forrige rapportering.

Europarådet ber om utfyllende informasjon knyttet til de forpliktelsene hvor Ekspertkomiteen ikke hadde tilstrekkelig informasjon i forrige runde til å evaluere gjennomføringen.

For forpliktelser som Ekspertkomiteen mener ikke var oppfylt, bes det om at staten indikerer hvilke tiltak som er iverksatt for å gjennomføre bestemmelsene.

Når det gjelder oppfordringene og de såkalte boksanbefalingene fra Ekspertkomiteen, ber Europarådet om en detaljert beskrivelse av juridiske eller praktiske tiltak som staten har iverksatt.

Artikkel 8 – Utdanning

Oversikt over antall elever som har samisk som første-, andre- og tredjespråk:

Språk	Førstespråk	Andrespråk samisk 2	Andrespråk samisk 3
Nordsamisk	877	525	545
Lulesamisk	19	44	30
Sørsamisk	20	48	18

Kilde: GSI-tall for skoleåret 2013-2014

Generelle merknader

187. I den femte periodiske rapporten [...] nevner myndighetene også at det i 2009 ble opprettet en arbeidsgruppe for samisk undervisningsmaterieell med representanter fra Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. I juni 2010 la gruppen fram en rapport med forslag til tiltak for en mer effektiv utvikling og produksjon av samisk undervisningsmaterieell. Ekspertkomiteen setter pris på disse positive initiativene og ser fram til å motta mer informasjon om hvordan de har utviklet seg i praksis, i neste periodiske rapport.

Oppfølgingen av rapporten fra arbeidsgruppa som vurderte tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler, ligger primært til Sametinget. Kunnskapsdepartementet har fått forståelse av at Sametinget nå tettere følger opp prosjektene de gir støtte til, blant annet gjennom hyppigere kontakt med forlagene. Det virker som om utviklingen og produksjonen av samiske læremidler er mer effektiv enn tidligere.

Artikkel 8, para. 1, subpara. i

Ny forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning ble vedtatt av Kunnskapsdepartementet 4. juni 2012 og trådte i kraft 1. juli 2012. Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning ble fastsatt 20. august 2013. Utdanning etter ny rammeplan gjaldt for studenter som ble tatt opp til studiet fra og med studieåret 2013/2014.

188. [Ekspertkomiteen anså forpliktelsen for å være oppfylt i forrige overvåkingsperiode.] Komiteen merket seg det nye kurset ved Universitetet i Tromsø, der man underviser i nordsamisk som fremmedspråk, overgangen fra undervisning i nordsamisk fra et fag til morsmålsopplæring ved Universitetet i Oslo, og sammenslåingen av Samisk høgskole med Nordisk Samisk Institutt, som ga en institusjon som omfatter både lærerutdannelse og forskning på forskjellige samiske fag[...].

189. I den femte periodiske rapporten peker myndighetene på den positive utviklingen og styrkingen av samiske studietilbud ved Universitetet i Tromsø, der det undervises i elleve samiske emner (innen grammatikk, syntaks, litteratur, kulturstudier, historie osv.) [...].

190. Ekspertkomiteen anser forpliktelsen for å være oppfylt, og ser fram til å motta informasjon om resultatene av utviklingen nevnt i den fjerde og femte perioden i neste periodiske rapport.

Universitetet i Tromsø tilbyr studier i samisk litteraturvitenskap, samisk språkvitenskap, samisk dialektologi og språkhistorie, samisk teksttolkningshistorie og urfolkskritikk, samisk kulturkunnskap og nordsamisk språk opp til mastergrad. Universitetet tilbyr også studier i nordsamisk som fremmedspråk. I samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag var det tilbud om fordypningsstudier i sørsamisk studieåret 2011/12, jf. punkt. 148/149 ovenfor. Det finnes ingen tilbud om studier i samisk ved Universitetet i Oslo.

Ekspertkomiteen har følgende spørsmål til artikkel 8, para. 2:

198. Ekspertkomiteen er glad for informasjonen om undervisningen i nordsamisk i Oslo. Den oppfordrer myndighetene til å øke sin innsats på dette området og inviterer dem til å legge fram informasjon om opplæring i samisk i Tromsø i neste periodiske rapport.

Den samiske barnehagen Cizáš i Oslo eies av Oslo kommune og har byomfattende opptak. Barnehagen har 28 barn. Barnehagens målsetting er at barn også utenfor samiske kjerneområder skal ha mulighet til å ivareta og videreutvikle samisk språk og kultur. Barnehagen er et læringssted for samiske barnehagelærerstudenter og har et tett samarbeid med Samisk høgskole i Kautokeino. Barnehagen formidler også språk og kultur til andre høgskoler i landet. Barnehagen har et tett samarbeid med Sametinget, hvor barnehagen bl.a. får særskilte midler for å kunne fremme samisk språk og kultur.

Samisk hus i Oslo arrangerte høsten 2013 desentralisert studietilbud i nordsamisk språk i samarbeid med Samisk høgskole. Kurset ga mulighet til å gi 15 studiepoeng ved avsluttet eksamen. Kurset var en del av Sametingets 5-årige voksenopplæringsprogram.

Se oversikt ovenfor i den generelle innledningsdelen til artikkel 8 over antallet elever som har samisk som første-, andre- og tredjespråk.

Artikkel 9 - Rettsmyndigheter

Artikkel 9, para. 1 Rettspleie i straffesaker og sivile saker

Arbeidsgrupperapport om den samiske dimensjon i rettsvesenet

Det ble i 2011 avgitt en arbeidsgrupperapport om den samiske dimensjon i rettsvesenet. Rapporten har vært på høring blant relevante aktører og er positivt mottatt.

Kompetansestrategien for domstolene og Domstoladministrasjonen 2011-2015 beskriver ansvar og roller i kompetansearbeidet. Kompetansetiltak knyttet til den samiske dimensjon i rettsvesenet hører organisatorisk til den tverrfaglige faggruppen. Utvikling av kompetansetiltak skjer i dialog med aktuelle grupper i domstolene.

Domstoladministrasjonen (DA) gav i 2013 tilskudd til et kompetansetiltak om samisk kultur og tradisjon som ble holdt i regi av Samisk høgskole/Sámi allaskuvla.

207. Ekspertkomiteen [...] oppfordrer imidlertid myndighetene til å videreføre sin innsats for å fremme bruken av nordsamisk ved domstolene.

DA har nylig innvilget midler til ytterligere et halvt årsverk til en språkstilling. Det er nå ett årsverks språkstilling ved Indre Finnmark tingrett. DA legger til grunn at denne generelle styrkingen i nordsamisk kompetanse vil fremme bruk av samisk ved domstolene.

Indre Finnmark tingrett avholdt i april 2013 seminaret: "Språkutfordringer og rettssikkerhet". Seminaret var rettet mot domstoler, rettsolker, advokater, jusstudenter, politiansatte, samiske språkmedarbeidere i ulike instanser, Kriminalomsorgen, konfliktråd, Sametinget og andre interesserte. DA legger til grunn at økt kunnskap blant ulike aktører om domstolens mulighet til å bruke samisk i seg selv vil fremme bruken av nordsamisk ved domstolene.

Utmarksdomstolen for Finnmark skal etter lov 17. juni 2005 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) etableres som særdomstol for å behandle de tvister om rettigheter som måtte oppstå etter at Finnmarkskommisjonen har utredet rettighetsforholdene i et felt. Utmarksdomstolen for Finnmark vil etter planen være i ordinær drift 1. januar 2015.

Det er i Statsråd konstituert fem dommere, samt to varamedlemmer. Det ble sett hen til søkerens kunnskap om historie, kultur og geografi, samt ulike befolkningsgrupper og næringsforhold, herunder kunnskap om samisk språk.

Artikkel 9, para. 3 Oversettelse

Domstoler

Prosjektet "Samiske lovtermer" avga sluttrapport 1. mai 2013. Prosjektet ble ledet av Tana samiske språksenter og Samisk Nærings- og Utredningsssenter og finansiert av daværende Fornyings- og administrasjons- og kirkedepartement, Sametinget og Tana kommune. Prosjektet har hatt en egen faggruppe og har samarbeidet med Indre Finnmark tingrett. Prosjektet har oversatt termer fra straffeloven, straffeprosessloven og tvisteloven. I tillegg er deler av tvisteloven, inkludert Lukanokonvensjonen, oversatt til samisk. Prosjektet har også utviklet en "fraseordliste" og foreslått endringer i den godkjente listen over samisk juridisk terminologi fra 2005.

Prosjektet har utviklet nærmere 3000 termer, hvorav 700 ble godkjent av Sametingets språkstyre i 2005. Terminologiprojekter som får tilskudd fra Sametinget, skal levere termer og språkmateriale til Sametinget for godkjenning. Domstoladministrasjonen har publisert den godkjente listen over samisk terminologi fra 2005 på sine nettsider, og ønsker å publisere de øvrige termene når de er godkjent av Sametinget. Indre Finnmark tingrett har i stor grad tatt i bruk de utviklede termene og vil ta i bruk nye termer som utvikles fremover.

På Landbruks- og matdepartementets område er følgende lover og forskrifter oversatt til nordsamisk (samlet oversikt):

- Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)
- Forskrift 21. juni 2011 om Reindriftens utviklingsfond
- Forskrift 14. juni 2010 om tidligpensjon i reindriften
- Forskrift 17. juni 2010 om tilskudd til avløsning i reindrift
- Forskrift 19. juni 2008 om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part
- Forskrift 19. juni 2012 om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag
- Forskrift 14. juni 2010 om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag
- Forskrift 21. juni 2011 om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning
- Forskrift 17. juni 2009 om tilskudd ved frakt av reinslakt
- Forskrift 19. juni 2008 om kompensasjon for utgifter, merarbeid og økonomiske tap som reineiere påføres som følge av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt
- Tilleggsforskrift 7. desember 1999 vedrørende forlenget omstillingslønn for personer som det etter omstillingslønnsforskriften § 3 ikke krevdes aktiv omstilling for

Artikkel 10 - Forvaltningsmyndigheter og offentlige tjenester

Artikkel 10, para. 1 Statens forvaltningsområder

Artikkel 10, para. 1, subpara. a Muntlige og skriftlige henvendelser

Samisk i justissektoren – Østfinnmark politidistrikt, Vestfinnmark politidistrikt, Politihøgskolen

I 2010 reviderte Politidirektoratet instruksene for midler til dekning av ekstraavgifter som følger av samisk språk. Målsettingen var at instruksene i større grad enn tidligere skal dekke hele politiets ansvarsområde. Direktoratet arbeider også med å utvikle politiets elektroniske saksbehandlingssystemer for bedre å ivareta samisk språk. Det er utarbeidet ledetekst i faste dokumentmaler både på nordsamisk og sørsamisk. Dette vil bli implementert i løpet av 2014.

Politidirektoratet opprettet i 2009 en kontaktgruppe bestående av samisktalende polititjenestemenn fra politidistriktene Østfinnmark, Vestfinnmark og Nord-Trøndelag. Formålet med kontaktgruppen er å ta opp problemstillinger knyttet til samisk språkforvaltning i politiet og gi råd og veiledning til Politidirektoratet innenfor områder der det er behov for å endre systemer eller arbeidsrutiner. Kontaktgruppen, som ledes av direktoratet, møtes jevnlig og deltar på møter og seminarer som er relevante for utvikling av samisk språkforvaltning i politiet. Det gjennomføres også møter med Sametinget, Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse (SANKS) og andre samiske institusjoner som er relevante for politiets arbeid.

Etableringen av kontaktgruppen har vært svært nyttig for å få kontinuitet i arbeidet med å forvalte nordsamisk i politietaten. Gruppen har gitt nyttige innspill til Politidirektoratet på områder hvor det er gjennomført forbedringer de siste årene. Særlig gjelder dette forbedring av politiets elektroniske saksbehandlingssystemer, slik at det kan benyttes nordsamisk på flere områder innenfor politiets saksbehandling, inkludert i straffesaksbehandlingen. Kontaktgruppen har også bidratt til å styrke kontakten mellom politiets sentrale ledelse og de samiske institusjonene.

Statens Barnehus i Tromsø, som har ansvar for dommeravhør og oppfølging av barn som har vært utsatt for vold eller overgrep, fikk i 2011 tildelt et nasjonalt ansvar for oppfølging av samiske barn. De fikk tildelt midler til å tilsette en samisktalende klinisk psykolog for å ivareta den nasjonale oppgaven.

Det er iverksatt et program for å forebygge vold i nære relasjoner i samiske miljøer. Programmet er benyttet med godt resultat i norsktalende kommuner. Programmet består av en film og et veiledningsopplegg som gjennomføres i alle samisktalende kommuner i Finnmark. Hele programmet er på nordsamisk.

Nordsamisk på Skatteetatens nettsider

Våren 2013 ble skatteetaten.no oppgradert med et språkvalg for nordsamisk språk. Språkvalget leder til en samleside hvor brukeren får generell informasjon og kontaktinformasjon på samisk. I tillegg inneholder språkvalget/siden alle skjemaer, rettleidninger og brosjyrer som er tilgjengelig på nordsamisk.

Veiledning ved henvendelser til Skatteopplysningen

Skattytere som henvender seg skriftlig på nordsamisk, vil få svar på nordsamisk. Skattytere som ringer Skatteopplysningen, må be om å bli satt over til nordsamisk saksbehandler. Praktis i dag er at når Skatteopplysningen får henvendelser fra kunder som ønsker muntlig veiledning på samisk, sendes kontaktinformasjon gjennom et loggsystem i etaten, og en samisktalende saksbehandler tar kontakt med skattyteren senest innen 24 timer. Tidligere hadde Skatteopplysningen en løsning hvor skattytere automatisk ble satt over til samiskspråklig saksbehandler, men denne ordningen ble avvirket på grunn av få henvendelser.

Oversettelse av regelverk og veiledninger til nordsamisk

En rekke av Skatteetatens veiledninger og blanketter er oversatt til nordsamisk, blant annet veiledningen til selvangivelsen. Blankettene finnes i elektroniske, utfyllbare versjoner. Til og med inntektsåret 2012 ble det også trykt opp papirversjoner. Det gjenstår enkelte blanketter og rettleidninger som ikke er implementert i samisk språkdrakt i Altinn⁴.

Elektronisk selvangivelse

Elektronisk selvangivelse finnes ikke på samisk. Dersom skattyter har valgt nordsamisk målform og går inn i Altinn for å levere, ligger det en pdf-fil av den samiske versjonen av selvangivelsen vedlagt. Dersom det skal gjøres endringer i postene til selvangivelsen elektronisk, må dette gjøres på bokmål. Elektronisk selvangivelse på samisk vil kreve kostbare endringer i etatens systemer for ligningsbehandling. (Det er per i dag ikke planlagt noe arbeid for å gjøre det mulig å foreta endringer i postene elektronisk på samisk).

Informasjon på samisk i arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)

⁴ Altinn er en portal for elektronisk dialog mellom privatpersoner eller næringsdrivende og det offentlige.

Siden rapporteringen i 2011 er Arbeids- og velferdsetatens fire hovedbrosjyrer ferdig oversatt til nordsamisk. Disse brosjyrene omhandler alderspensjon, arbeidsavklaringspenger, dagpenger og bistand til arbeidsgivere.

Når det gjelder samisk meny punkt på nav.no, har etaten i perioden etter 2011 lagt vekt på å følge med på besøk og bruk av de samiske nettsidene. Besøkstallene er forholdsvis lave. For bedre å nå ut med informasjon til den samiske befolkningen, arbeides det nå med å finne årsaker til lave besøkstall.

Brukerundersøkelser i forvaltningsområdet for samisk språk

Arbeids- og velferdsetaten gjennomfører jevnlig lokale brukerundersøkelser i forvaltningsområdet for samisk språk. Resultatene skal danne grunnlag for utviklingen av kvaliteten på tjenestetilbudet i etaten. Her blir brukerne blant annet stilt spørsmål om hvor tilgjengelig de oppfatter NAV-kontoret med tanke på å henvende seg til NAV-kontoret på samisk og få svar på samisk.

Brukerne svarer at de i stor grad opplever at det er mulig å avtale møte med en veileder/saksbehandler som snakker samisk. De opplever også i stor grad at de kan ringe til NAV-kontoret og henvende seg på NAV-kontoret på samisk. De opplever imidlertid i noe mindre grad at det er mulig å henvende seg og få svar på samisk pr. brev. Gjennomsnittscore for brukernes ”fornøydhethet med NAV`s service helhetlig sett” i Finnmark steg fra 3.7 i 2011 (skala fra 1 – 6) til 4.0 i 2012 og videre til 4.4 i 2013.

Oversettelse av dokumenter til samisk innen samferdselssektoren

Statens vegvesen har utgitt et sikkerhetshefte for snøskuterkjørere ”På tur med Snøscooter – En guide til sikker kjøring” på nordsamisk. Heftet er lagt ut på hjemmesiden til Statens vegvesen, Region nord. For øvrig er Statens vegvesen i gang med å oversette teoriprøver for personbil og beltemotorsykkel til nordsamisk.

216. Ekspertkomiteen ble videre informert om at det er gjennomført en ny undersøkelse om offentlige myndigheters bruk av nordsamisk, og at resultatene vil bli offentliggjort i mai 2012. Komiteen ser fram til å motta resultatene av denne nye undersøkelsen i neste periodiske rapport.

217. Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å videreføre sin innsats på dette området og anser forpliktelsen for fortsatt å være oppfylt.

Samisk informasjon på offentlige nettsteder – statuskartlegging

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) offentliggjorde i februar 2012 rapporten *Samisk informasjon på offentlige nettsteder – statuskartlegging*. Målet med kartleggingen var å få kunnskap om hvordan de politiske målsettingene om økt bruk og synliggjøring av de samiske språkene blir fulgt opp i offentlige virksomheters digitale produksjon, og hvor mange virksomheter som har implementert standarden UTF-8 (standard som gjør det mulig å presentere samiske tegn på nettsidene). Rapporten er utarbeidet på bakgrunn av oppdrag i tildelingsbrev fra daværende Fornyings-, administrasjons- og kirke departement.

Kartleggingen viste at ca. 80 prosent av virksomhetene har teknisk mulighet til å publisere på samisk. 36 prosent av de statlige virksomhetene har samiskspråklig innhold. Bare fem prosent av virksomhetene har omfattende samiskspråklig informasjon, men mange har startet et arbeid for å ha en systematisk oppdatering av samisk innhold.

På regjeringen.no viser undersøkelsen at det er stor variasjon i mengden samiskspråklig innhold hos de ulike departementene. Rapporten fremhever daværende Kommunal- og regionaldepartement, Landbruks- og matdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet som departementer som publiserer mye på samiske språk.

Artikkel 10, para. 2 Lokale og regionale myndigheter

Tolketjeneste

Helse Finnmark, Sametinget og Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin har samarbeidet om et tolkeprosjekt i Helse Finnmark.⁵Prosjektet har kartlagt en del av behovene for samiske tolketjenester innenfor Helse Finnmark og gjennomført en pilotordning med samisk tolk via videokonferanse på bærbar PC.

Prosjektet laget et e-læringsprogram som består av filmer, fakta og en testdel. Programmet gir opplæring i bruk av tolk, oppdatert informasjon når det gjelder rettigheter for samiske pasienter og helsepersonells plikter. Prosjektet ble avsluttet og ferdig rapport fremlagt våren 2013. Helse Nord har fått i oppdrag å følge opp konklusjonene i rapporten.

Artikkel 10, para 2, subpara. g

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå benytter i dag konsekvent både norske og samiske stedsnavn / kommunenavn i sine tabeller der det er aktuelt. Statistisk sentralbyrå utgir også publikasjonen ”Samisk statistikk” annethvert år. Denne publiseres både på norsk og nordsamisk.

Artikkel 10, para. 5 Bruk og innføring av etternavn

Bruk av samiske tegn i folkeregisteret

Høsten 2009 innførte folkeregisteret det samiske tegnet Á som er det mest brukte i samiske egennavn.

⁵ Furskognes, Ann-Karin, Eliassen, I., Molund, B., Christiansen, E.K. (2013): Prosjektrapport ”Tolkeprosjektet”, Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin, Universitetssykehuset Nord-Norge

227. Under besøket på stedet fikk Ekspertkomiteen opplyst at kommunene hadde fått en to års frist for å gjennomføre de nye reglene om samiske tegn. Fra 2011 må kommunene legge til de nye tegnene når de oppdaterer systemene sine, men de trenger ikke å implementere regelverket fullt ut før i januar 2013 [...]

228. Ekspertkomiteen [...] ser fram til å motta informasjon om resultatene av implementeringen av de nye reglene i neste periodiske rapport. En implementering av reglene kan medføre at forpliktelsen blir oppfylt.

229. På grunnlag av den informasjonen den har mottatt, må komiteen konkludere med at forpliktelsen inntil videre ikke er oppfylt.

[boks] Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å påse at befolkningsregistrene og andre offentlige institusjoner godtar samiske navn i deres opprinnelige form.

Forskrift 5. april 2013 nr. 959 om IT-standarder i offentlig forvaltning (standardiseringsforskriften) pålegger offentlige virksomheter å støtte⁶ samiske tegn i sine IT-systemer. Alle nye interne systemer og alle interne systemer som går gjennom en større omlegging, skal ha støtte for alle samiske tegn. I tillegg skal etater ha støtte for samiske tegn ved elektronisk utveksling av informasjon med andre etater. Kravene ble gjort gjeldende for statlige virksomheter fra 1. januar 2012 og for kommunale virksomheter fra 1. januar 2013.

Noen av de sentrale registrene har støtte for samiske tegn (f.eks. matrikkelen). Det ble i 2009 implementert støtte for Å i Folkeregisteret, og dette omfatter 95 % av de samiske navnene.

Det er forholdsvis lang utskiftningstid på en del offentlige systemer, og det antas derfor at det vil ta tid før alle systemer er oppgradert til felles tegnsett. Direktoratet for IKT og fornying (Difi) gjennomfører nå en utredning for å se nærmere på hvilke tegn offentlig sektor skal støtte, og hvordan de tegn som ikke skal støttes, skal representeres i forvaltningen. Dette er viktig avklaring for å vite hvordan offentlig sektor skal håndtere person-, virksomhets- og stedsnavn med tegn utover det norske alfabetet og de samiske tegnene.

Vi regner med at det fremdeles vil ta noen år før norske myndigheter kan garantere full implementering, slik Ekspertkomiteen stiller spørsmål om. Slik regelverket er vedtatt, sikrer vi en gradvis overgang til full støtte etter hvert som nye løsninger blir utviklet. En raskere overgang ville hatt en uforholdsmessig høy kostnad. Det jobbes med å sikre at alle offentlige virksomheter setter krav til felles tegnsett i alle nye systemer og med å sikre at alle leverandører av løsninger legger om så raskt som mulig. Dette vil gi en lavere kostnad knyttet til integrasjon mellom løsninger.

Artikkel 11 – Media

Artikkel 11, para. 1, subpara. a, iii

Se omtale under artikkel 11, punkt 1, underpunkt c, ii.

⁶ Å støtte betyr at systemene og registrene skal kunne motta, lagre og sende samiske tegn.

Artikkel 11, punkt 1, underpunkt c, ii

Radio- og fjernsynssendinger

I 2012 produserte NRK Sápmi til sammen 246 timer med fjernsynssendinger og 1754 timer med radiosendinger. I 2012 sendte NRK totalt 262 timer nyheter på samisk på radio og 153 timer på fjernsyn. NRK Sápmi har også sendinger på det digitale radionettverket (DAB) og sendte på DAB totalt 414 timer med nyheter på samisk og 127 timer med overføringer fra Sametinget. NRK produserer også jevnlig program for barn og unge på samisk. I 2012 ble det sendt en ny radioserie om samisk språk, identitet og kultur.

Siden 2011 har NRK styrket det samiskspråklige tilbudet og tatt i bruk nett-tv som plattform for journalistisk nyhets- og aktualitetsinnhold.

Artikkel 11, punkt 1, underpunkt e, i

Støtteordninger for aviser

Tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for avisutgivelser på samisk og dermed for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet. Bevilgningen har mellom 2004 og 2014 økt med 13,4 millioner kroner og dermed blitt mer enn doblet i perioden.

Artikkel 11, punkt 1, underpunkt f, ii

Audiovisuelle produksjoner

Regelverkene for støtte til audiovisuelle produksjoner sikrer norsk og samiske språk lik status i alle støtteordninger forvaltet av Norsk filminstitutt.

Kulturdepartementet har siden 2009 gitt statlig tilskudd til Internasjonalt samisk filmsenter (ISF) i Kautokeino. De statlige midlene til filmsenteret skal gå til utvikling og produksjon av kortfilm og dokumentarfilm, kompetansehevende tiltak og tiltak for barn og unge. For 2014 utgjør tilskuddet 3,158 millioner kroner, som er mer enn en dobling av bevilgningen som ble gitt ved oppstarten i 2009 (1,5 millioner kroner). ISF er et viktig bidrag i den norske og internasjonale filmkulturen. Senteret har som oppgave å utvikle den samiske filmen og det samiske audiovisuelle produksjonsmiljøet, og samarbeider med filmproduksjonsmiljøer innenfor urfolk verden over. ISF skal fremme samisk filmskaping og samisk film i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Teksting og dubbing av barnefilmer

Bransjeorganisasjonen Film & Kino finansierer gjennom Norsk kino- og filmfond flere filmkulturelle tiltak. Ifølge forskrift om film og videogram kan fondsmidlene blant annet benyttes til dubbing av film for barn på samisk. Avgiftsinntektene til Norsk kino- og filmfond har de siste årene gått markant ned og ført til at Film & Kino ikke i samme grad har kunnet finansiere de ulike filmkulturelle tiltakene som er nedfelt i forskriften. Kulturdepartementet vil i en kommende stortingsmelding om film se nærmere på ansvarsdelingen mellom staten og Film & Kino.

Artikkel 12 – Kulturaktiviteter og kulturanlegg

Oppdatert informasjon om samiske kulturbygg

Kulturbygg – Østsamisk museum i Neiden

Kulturdepartementet har gitt i underkant av 43 millioner kroner til byggingen av Østsamisk museum i Neiden. Tilskuddet inkluderer midler til utstillinger og inventar. Sametinget har forvaltningsansvaret for Østsamisk museum, som er en del av den konsoliderte enheten Tana og Varanger museumssiida. Bygget er tatt i bruk, men har ikke åpnet for publikum enda. Museet vil åpne for publikum når de siste tekniske utbedringene og arbeidet med utstillingene er ferdigstilt.

Kulturbygg – Saemien Sijte

Saemien Sijte har samisk museumsansvar for hele det sørsamiske området. Det er Sametinget som har forvaltningsansvaret for Saemien Sijte. Statsbygg har utarbeidet forprosjekt for nye lokaler for Saemien Sijte i Snåsa på oppdrag fra Kulturdepartementet. Dersom Stortinget vedtar igangsetting av prosjektet, vil det inngå i den statlige husleieordningen.

Kulturbygg – Beaivváš Sámi Teáhter

Det er Sametinget som har forvaltningsansvaret for Beaivváš Sámi Teáhter. Statsbygg har utarbeidet byggeprogram for nytt teaterbygg for Beaivváš på oppdrag fra Sametinget. Behandlingen av prosjektet vil følge prosedyrene for husleiefinansiering av samiske kulturbygg.

Støtte til kulturformål

Generelt

Støtte til kulturformål har stor betydning for bevaring og utvikling av samiske språk. Fra 2002 er Kulturdepartementets bevilgninger til samiske kunst- og kulturformål i hovedsak samlet på én budsjettpost. Den årlige bevilgningen fra departementet blir overført til og disponert av Sametinget. Sametinget fordeler midler til ulike samiske kulturformål, blant annet museer, teater, festivaler, møteplasser, bibliotek tjenester, kunstnerstipender, litteratur, oppfølging av samelovens språkregler m.m.

I 2014 er Kulturdepartementets overføring til Sametinget til kulturformål 77,2 millioner kroner. Til sammenlikning var overføringen på 67,4 millioner kroner i 2011. Kulturdepartementet har merket seg at Sametinget prioriterer kulturformål høyt.

Stortinget bevilger statsstipend, blant annet til støtte for kulturelt arbeid. Den samiske artisten Mari Boine mottar statsstipend fra og med 2012.

Riddu Riđđu Festivála – internasjonal urfolksfestival

Den internasjonale urfolksfestivalen Riddu Riđđu Festivála arrangeres hvert år i juli i Kåfjord i Troms. Festivalen ble etablert i 1991 av Gaivuona Samenuorat (Kåfjord Sameungdom) under navnet Jagi Vai Beaivvi (Samiske Kulturdager). Etableringen beskrives som resultat av et sjøsamisk ungdomsopprør mot usynliggjøringen av samisk kultur. Festivalens formål er å ”synliggjøre og utvikle den sjøsamiske kulturen i møte med seg selv og andre kulturer”.

I 2009 ble Riddu Riđđu Festivála gitt status som knutepunktfestival. Dette innebærer en finansieringsfordeling mellom staten og regionen på henholdsvis 70 og 30 prosent. Statens

tilskudd er i 2014 på 2,22 millioner kroner. Oppdraget som knutepunktfestival innebærer også at festivalen har et ansvar for utvikling av sjangeren, samarbeid med andre aktører etc. Det er utarbeidet kriterier for vurdering og evaluering av knutepunkter.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga et tilskudd på 330 000 kroner i 2013 til Riddu Riddu Festivala til et prosjekt for å synliggjøre samtlige språk i Sápmi. Målet med prosjektet var å vekke interesse for samiske språk og å dokumentere likheter og forskjeller i språkene. Prosjektet har tatt for seg ti ulike samiske språk. Arbeidet er presentert i et hefte og gjennom ulike kunstuttrykk.

Dramatikkens hus

Dramatikkens hus i Oslo er et nasjonalt kompetanse- og utviklingssenter med formål å utvikle ny dramatikk og scenetekst og å medvirke til å frembringe og fremføre samisk dramatikk og scenetekster for eksempel. Statens tilskudd er i 2014 på 14,4 millioner kroner.

Beaivváš Sámi Teáhter

Vi viser til omtale av Beaivváš Sámi Teáhter i Norges femte periodiske rapport.

Artikkel 13 – Det økonomiske og sosiale liv

Artikkel 13, para. 2 subpara. c

236. I den femte periodiske rapporten slår norske myndigheter fast at problemene som ble identifisert i de foregående periodene angående bruken av nordsamisk i helsesektoren, er i ferd med å bli løst. Det er blitt truffet ulike tiltak på dette området [...]. Myndighetene nevner også at det pågår "en særskilt samisk satsing [...] under Helsedirektoratets demensprogram".

237. Under besøket på stedet ble Ekspertkomiteen av myndighetene informert om at Helsedirektoratet har satt i gang et treårig program for å heve kvaliteten på eldreomsorgen, og at åtte av ni samiske kommuner deltar i programmet. Videre fortalte myndighetene at et sykehus i Finnmark har innført et obligatorisk todagers samiskkurs for helsepersonell, og at det gjennomføres et prosjekt der man prøver å øke kvaliteten på helsetjenestene ved å ta i bruk ny teknologi som videokonferanser [...].

238. Ekspertkomiteen [...] ber myndighetene om å rapportere om resultatet av disse tiltakene i neste periodiske rapport. Ekspertkomiteen oppfordrer også myndighetene til å undersøke muligheten for å etablere økonomiske insentiver som vil sikre tilstedeværelse av kvalifisert helsepersonell i små kommuner.

Se omtale under svar på Ministerkomiteens første anbefaling.

Artikkel 14 – Grenseoverskridende kontakter

Grenseoverskridende samarbeid Tana – Utsjok

Utsjok skole i Utsjok kommune på finsk side og Sirma skole i Tana kommune på norsk side samarbeider om opplæring i samisk og kulturkunnskap. Skolene har en del felles undervisning. De samme læremidlene brukes på begge sider av grensen. Prosjektet driver også veiledning av lærere. Utsjok og Tana kommune samarbeider også om samiskopplæringen i barnehagen. Prosjektet arrangerer bl.a. kurs for barnehage- og skoleansatte i kommunene og utvikler læremidler i samisk språk og naturfag.

Vedlegg 1

Oversikt over Kulturrådets tilskudd til samiske kulturtiltak fra Norsk kulturfonds bevilgning til prosjektbasert arbeid innen kulturvern

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2012	Varanger Samiske Museum / Varjjat Sami Musea	Dokumentasjonsprosjektet Tradisjonelle produkter av sau i Unjárga/Nesseby	100 000
2012	Senter for nordlige folk AS ¹	Bygging av tradisjonell bealljegoahti - samisk bolig	70 000
2012	Stabbursnes Naturhus og Museum	Dokumentasjon og videoinstallasjon basert på sjøsamiske og rein-driftssamiske aktiviteter	120 000
2013	Elle Sofe Henriksen	Lihkastagat ja Lihkáhusat – Bevegelser og rørelser – dokumentasjon av samiske bevegelser	100 000
2013	Álttá Sámi Giellaguovddás AS ²	Prosjektet Samiske stedsnavn i Alta og omkringliggende kystkommuner	140 000
2013	Senter for nordlige folk AS	Innsamlings- og formidlingsprosjektet 7 sorter – historier fra kjøkkenkroken	140 000

¹ Selskapet holder til i Mandalen i Kåfjord kommune i Nord-Troms. Primærvirksomheten er kulturproduksjon og – formidling, kjøkken og museum, med utgangspunkt i det sjøsamiske og nordlige folks kultur. I tillegg huser senteret Riddu Riđđu Festivála, Samtidsmuseet for nordlige folk, Ája Gáfedat, Samisk språksenter, Samisk bibliotekjeneste for Troms, Folkebiblioteket, Nord-Troms museum, NRK Sápmi, Sametingets avdelingskontor for Troms, Sáve design, K-sekretariatet IKS og ungdomsklubb. DÅG er del av den samiske kulturhusstrukturen og dekker spesielt området Nord-Troms. Senteret drives med bl.a. driftstilskudd fra Sametinget og Troms fylkeskommune.

² Álttá Sámi Giellaguovddás AS ble etablert i oktober 2006. Bedriften er etablert i Alta kommune, og leier lokaler på Álttá Siida. Selskapets formål er å fremme, styrke og bevare samisk språk og kultur, primært i Alta kommune. Synliggjøring av områdets sjøsamiske historie og lokale samiske tradisjoner står sentralt.

Vedlegg 2

Oversikt over Kulturrådets tilskudd til kvenske kulturtiltak fra Norsk kulturfonds bevilgning til prosjektbasert arbeid innen kulturvern

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2011	Siivet AS	Under en annen himmel - kvensk natur-/dokumentarfilm	200 000
2011	Siivet AS	Den store kjærligheten - kvensk dokumentarfilm	150 000
2012	Halti Kvenkultursenter IKS	Videodokumentar - Paaskiviikko - Kvenske kulturdager i Nord-Troms	50 000
2012	Alta Qvænforening/Alattion Kvaaniserua	Samuli Paulaharju og kvenene i Alta: En visuell formidling i foto, skisser og tekst - forprosjekt	6 000
2012	Nesseby kommune	Dokumentasjon, bevaring, opplæring og formidling av grindveving i Nesseby	70 000
2013	Siivet AS	Hypätä ennen Wirkola – Å hoppe før Wirkola – en dokumentarfilm om en ukjent minoritetshistorie	200 000
2013	Siivet AS	Sydämen arre – Hjertets skatter – tilgjengeliggjøring av Sydämen arre – Hjertets skatter	60 000

Vedlegg 3

Oversikt over Kulturrådets tilskudd til tiltak for romani eller romanes fra Norsk kulturfonds bevilgning til prosjektbasert arbeid innen kulturvern

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2011	Kai-Samuel Vigardt	Dokumentasjonsprosjektet <i>Romanimanus rakrar avri!</i> - Romanifolkets egne historier	100 000
2011	Lowri Rees	Dokumentarfilmen Romfolk og utdanning (arbeidstittel) – tilleggs- tilskudd	100 000
2012	Kai-Samuel Vigardt	<i>Romanimanus rakra avri</i> - Romanifolkets egne historier - videreføring og formidling i 2012	100 000

Vedlegg 4

Oversikt over Kulturrådets tilskudd til tiltak samiske, kvenske og romani- eller romanesrelaterte prosjekt – og utviklingstiltak på museums- og arkivfeltet fra Norsk kulturfonds bevilgning til allmenne kulturformål

Samisk kultur

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2012	Sámi Arkiiva / Samisk arkiv	Etablering av joikearkiv	80 000
2012	Sámi Arkiiva / Samisk arkiv	Samtidshistoriske kilder	100 000
2012	RiddoDuottarMuseat	GOVVA MUITALA – samiske fortellinger og historie	170 000
2012	RiddoDuottarMuseat	Primus for samisk materiale på samisk	125 000
2012	Varanger samiske museum	Digitalguide Ceavccageadge/Mortensnes	400 000
2013	Sør-Trøndelag fylkeskommune	Sørsamisk digitalt	400 000
2013	Sámi Arkiiva/Samisk arkiv	Stemmer. Arven etter Nordisk samisk institutt	150 000

Kvensk kultur

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2012	Varanger museum IKS / Vadsø museum – Ruija kvenmuseum	Levende minner – kvenportretter fra Varanger	150 000

Romanikultur

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2011	Hedmark fylkesmuseum AS, avdeling Glomdalsmuseet	Historier ved bålet	230 000

Romkultur

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2011	Oslo Museum	Romfolk i Oslo	600 000
2012	Oslo Museum	Romfolk i Oslo	800 000
2013	Oslo Museum	Romfolk i Oslo (flerårig)	3 000 000

Vedlegg 5

Oversikt over Kulturrådets tilskudd til scenekunsttiltak med tilknytning til samisk kultur fra bevilgningen til Norsk kulturfond

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum NOK
2011	Elle Sofe Henriksen, Finnmark	Beatnaga ii galgga gulgii geahččat/ En skal ikke skue hunden på hårene - Merlin Theatre - Budapest - Ungarn - april 2011	90 000
2011	Åarjelhsaemien Teatere Sydsamisk Teater, Nordland	Gaaje - Fri scenekunst - teater	300 000
2012	Elle Sofe Henriksen, Finnmark	Jorggáhallan - Fri scenekunst - dans	330 000
2012	Johanne Eltoft, Troms	Reindans – Boazodánsa - Andre scenekunsttiltak / Formidling/gjestespill	210 000
2012	Dansefestival Barents, Finnmark	Elle Sofe Henriksen og Liu Qi: Connection & Refreshment - Kortidsengasjement koreograf	50 000
2012	Simone Grøtte Pedersen, Troms	Mannen som stoppet Hurtigruta - Fri scenekunst - dans	450 000
2013	Åarjelhsaemien Teatere Sydsamisk Teater, Nordland	Elsa Laula - kvinne som sprenge grenser - Riddu Riddu Festivala og Sør-samisk kulturfestival 2012	90 000
2013	Márkomeannu, Nordland	Kristin Mellem m.fl. - Kaffekopp og salmebok - Gjestespill	35 000
2013	Elle Sofe Henriksen, Finnmark	Jorggahallan - Umeå sameforening – Umeå - Gjestespill	100 000
2013	Kastellet Kultursenter AS, Aust-Agder	Beatnaga ii galgga gulgii geahččat/ En skal ikke skue hunden på hårene - Fjæreheia i Grimstad - Gjestespill	60 000
2013	Elle Sofe Henriksen, Finnmark	Lihkastagat ja Lihkáhusat - Bevegelser og rørelser - dokumentasjon av samiske bevegelser	300 000
2013	Yngve Sundvor, Akershus	1814 Norga - en western fra vidda - Scenetekstutvikling	75 000
2013	Statsteater, Akershus	1814 Norga - Fri scenekunst - teater	800 000

Vedlegg 6

Oversikt over tilskudd til språktiltak over Kommunal- og moderniseringsdepartementets tilskuddsposter¹

Tilskudd til kvenske formål

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum
2011	Halti kvenkultursenter	Dokumentasjon og formidling av kvenkulturen i Nord-Troms	250 000
2011	Kvensk institutt	Korprosjekt for ungdom: Uet laulus - Oðða lávlagat - Nye sanger	50 000
2011	Kvensk institutt	Felles kvensk grammatikk	100 000
2011	ÁlliidLágádus	Tegneserie: Kapteinens jul på kvensk	50 000
2011	Storfjord språksenter	Drift	600 000
2012	Halti kvenkultursenter	Kvenske språktiltak i Nord-Troms	300 000
2012	Kvensk institutt	Korprosjekt for ungdom: Workshop og konsert	100 000
2012	Siivet AS	Kvensk dokumentar/video-dokumentasjon	50 000
2012	Storfjord språksenter	Drift	600 000
2013	Halti kvenkultursenter	Kvenske språktiltak i Nord-Troms	500 000
2013	Idut AS	Utgivelse av kvensk roman	150 000
2013	Norske Kveners forbund/Kvensk ungdomsnettverk	Språkleir	70 000
2013	Siivet AS	Dokumentarfilm "Under en annen himmel"	80 000
2013	Ruijan Kaiku	Etablering av virtuell redaksjon	130 000
2013	Norske Kveners forbund	Språkkurs for barn	70 000
2013	Siivet AS	Utvikling av manus	30 000
2013	Kvensk institutt	Kvensk lydkurs	150 000
2013	Kvensk institutt	Konferanse	61 000
2013	Storfjord språksenter	Drift	620 000
2014	Halti kvenkultursenter	Kvenske språktiltak i Nord-Troms	505 000
2014	Idut AS	Utgivelse av kvensk roman og lydbok	210 000
2014	Stiftelsen Laboratoriet	Utgivelse av bok om kvener	50 000
2014	Kvensk institutt	Språk- og språkteknologiprojekt	500 000
2014	Siivet AS	Kvensk dokumentar	100 000
2014	Storfjord språksenter	Drift	620 000
2014	Norske Kveners Forbund	Kvensk teaterprosjekt	100 000

¹ Tilskudd til og med 2013 ble gitt over daværende Fornying- administrasjons- og kirke departementets tilskuddsposter.

Støtte til øvrige språktiltak

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum
2013	La Lumake sjuvla	ABC-bok på romaner	100 000

Støtte til samiske språktiltak

År	Mottaker	Prosjekt	Tilskuddssum
2012	Fylkesmannen i Nordland	Sør- og lulesamiske språktiltak i Handlingsplanen for samiske språk	2 400 000
2012	Nord-Trøndelag fylkeskommune	Delfinansiering av treårig (2010-2012) prosjektlederstilling for styrking av sørsamisk språk og kultur	300 000
2012	Engerdal kommune	Sørsamisk skoletilbud 2012 (siste år med elever i kommunen)	300 000
2012	Tana kommune	OVVTAS! Samisk språk-, skole- og barnehageutvikling i Tanadalen – siste del av fireårig prosjekt	200 000
2012	Árran lulesamiske senter	Samiske stedsnavn i pitesamisk område – siste del av treårig prosjekt	300 000
2012	Universitetet i Tromsø	Tastaturprosjekt for urfolksspråk i Russland	635 000
2012	Universitetet i Tromsø	Samisk forvaltningsordbok	250 000
2012	Aajege – Samisk språk og kompetansesenter	Utvikling av sørsamisk språkapplikasjon	120 000
2013	Riddu Ridđu Festivála	Samisk språkprosjekt – synliggjøring av samtlige samiske språk	330 000
2013	Østsamisk museum	Skoltesamisk språk over grenser	700 000
2013	Universitetet i Tromsø	Samisk forvaltningsordbok	250 000
2013	Fylkesmannen i Nordland	Sør- og lulesamiske språktiltak i Handlingsplanen for samiske språk	2 450 000
2014	Fylkesmannen i Nordland	Sør- og lulesamiske språktiltak i Handlingsplanen for samiske språk	2 550 000
2014	Østsamisk museum	Skoltesamisk språk over grenser	700 000
2014	Universitetet i Tromsø	Samisk forvaltningsordbok	472 000

Vedlegg 7

Oversikt over nasjonale minoriteters organisasjoner og samiske organisasjoner som har blitt informert om prosessen og invitert på det muntlige høringsmøtet

Det mosaiske Trossamfund, Postboks 2722 St. Hanshaugen, 0131 Oslo
Det mosaiske Trossamfund, Postboks 3563 Hospitalløkkan, 7419 Trondheim
Club Romano, Platousgate 6, 0190 Oslo
International Romani Unions representative in Norway, c/o Raya Bielenberg, Kjelsåsveien 28F, 0488 Oslo
Den Norske Romforening, v/Andreas Muller, Nordalsv. 19A, 0580 Oslo
Romani Kultura, v/Jan Jansen, Innspurten 4b, 0663 Oslo
Sjuvliano Kerr, Martin Linges vei 10. 0692 Oslo
Romanifolkets Riksforbund, Postboks 701, 1509 Moss
Taternes Landsforening, Glommengata 29, 2211 Kongsvinger
Skogfinske interesser i Norge, v/Terje Audun Bredvold, 2283 Åsnes Finnskog
Landsorganisasjonen for romanifolket, v/Inger Kvernodd
Rindes vei 16 3950 Brevik
Foreningen Romanifolkets Kystkultur, Postboks189, 4330 Ålgård
Norske Kveners Forbund/Ruijan Kveeniliitto, Hansjordnesgt 9, 9009 Tromsø
Kvenlandsforbundet, v/Bjørnar Seppola, 9143 Skibotn
Norsk-Finsk Forbund, v/Nils Petter Pedersen, Nyborgveien 53, 9800 Vadsø
Samenes folkeforbund, samene@samene.no
Norske samers riksforbund, nsr@nsr.no
Sámi NissonForum, Postboks 110, 9730 Karasjok
Sárahkka v/Kirsti S. Suongir, 9845 Tana
Foreningen for Øst-samene i Neiden, 9930 Neiden